PHÆDRI,

AUGUSTI CÆSARIS LIBERTI,

FABULÆ ÆSOPEÆ,

sedulâ recensione accuratæ.

PHÆDRI, AVIANI, ALIORUMQUE VETERUM FABULÆ; P. SYRI SENTENTIÆ; CATONIS DISTICHA MORALIA, ET SYMPOSII ÆNIGMATA.



LONDINI:
SUMTIBUS RODWELL ET MARTIN; J. BOOKER; BALDWIN, CRADOCK, ET JOY; G. ET W. B. WHITTAKER; LONGMAN, HURST, REES, ORME, ET BROWN; T. CADELL; E. EDWARDS; ET SIMPKIN ET MARSHALL.

EXCUDIT T. DAVISON.

1823.

***

Quæ, in nostrâ editione, uncinis [hunc in morem] *inclusa leguntur, ea vel plane adulterina aut insiticia sunt—vel, propter scripturæ varietatem, pro incertis habenda—vel, licet reipsâ fortasse germana, criticorum tamen dissensione in dubium vocata.*

Calendis Januariis,
A. C. 1823.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER I.

PROLOGUS.

Æsopus auctor quam materiam repperit,
Hanc ego polivi versibus senariis.
Duplex libelli dos est; quod risum movet,
Et quod prudenti vitam consilio monet.
Calumniari siquis autem voluerit,
Quod et arbores loquantur, non tantum feræ;
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABULA I.

Lupus et Agnus.

Ad rivum eumdem lupus et agnus venerant,
Siti compulsi: superior stabat lupus,
Longeque inferior agnus: tunc fame improbâ
Latro incitatus jurgii causam intulit.
" Cur," inquit, " turbulentam mihi fecisti aquam,
Obstans bibenti?"— Laniger, contra, timens, 6
" Quî possum (quæso) facere, quod quereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor."—
Repulsus ille veritatis viribus, 9

"Ante hos sex menses male," ait, "dixisti mihi."—
Respondet agnus, "Equidem natus non eram."—
"Pater (hercle) tum tuus," inquit, "maledixit mihi:"
Atque ita correptum lacerat injustâ nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABULA II.

Ranæ Regem petentes.

Athenæ cum florerent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,
Frenumque solvit pristinum licentia.
Hîc, conspiratis factionum partibus,
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.
Cum tristem servitutem flerent Attici,
(Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omne insuëtis onus) et cœpissent queri;
Æsopus talem tum fabellam rettulit.
Ranæ, vagantes liberis paludibus,
Clamore magno regem petière a Jove,
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater Deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum; missum quod subito vadis,
Motu sonoque terruit pavidum genus.
Immersæ limo cum laterent diutius;
Forte una tacite profert e stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Illæ, timore posito, certatim adnatant;
Lignumque supra turba petulans insilit:
Quod cum inquinâssent omni contumeliâ,
Alium rogantes regem, misêre ad Jovem;
Inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
Tum misit illis hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas: frustra necem
Fugitant inertes; vocem præcludit metus.

Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Afflictis ut succurrat. Tunc contra Deus,
" Quia noluistis vestrum ferre," inquit, " bonum;
Malum perferte." — Vos quoque, o cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

FABULA III.

Graculus superbus et Pavo.

Ne gloriari libeat alienis bonis,
Suo quin potius habitu vitam degere,
Æsopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani Graculus superbiâ
Pennas, pavoni quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit: deinde, contemnens suos,
Immiscet se formoso pavonum gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris. Male mulcatus Graculus
Redire mœrens cœpit ad proprium genus:
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat:
" Contentus nostris si fuisses sedibus,
Et, quod natura dederat, voluisses pati;
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas."

FABULA IV.

Canis per fluvium carnem ferens.

Amittit merito proprium, qui alienum appetit.
Canis, per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum:
Aliamque prædam ab alio cane ferri putans,
Eripere voluit: verum decepta aviditas
Et, quem tenebat ore, dimisit cibum;
Nec, quem petebat, potuit adeo attingere.

FABULA V.

Vacca, Capella, Ovis, et Leo.

Nunquam est fidelis cum potente societas:
Testatur hæc fabella propositum meum.
  Vacca et Capella, et patiens Ovis injuriæ,
Socii fuêre cum Leone in saltibus.
Hi cum cepissent cervum vasti corporis,
Sic est locutus, partibus factis, Leo:
"Ego primam tollo nomine hoc, quia sum Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi:
Tum, quia plus valeo, me sequetur tertia:
Malo afficietur, siquis quartam tetigerit."
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

FABULA VI.

Ranæ ad Solem.

Vicini ut Furis celebres vidit nuptias
Æsopus, sic continuo narrare incipit:
  Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulêre ad sidera.
Convicio permotus, quærit Jupiter
Causam querelæ. Quædam tum stagni incola,
"Nunc," inquit, "omnes unus exurit lacus,
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est, si creârit liberos?"

FABULA VII.

Vulpes ad Personam tragicam.

Personam tragicam forte ut Vulpes viderat;
"O! quanta species," inquit, "cerebrum non habes!"
  Hoc illis dictum est, quibus honorem et gloriam
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABULA VIII.

Lupus et Gruis.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat,
Bis peccat; primum, quoniam indignos adjuvat;
Impune abire deinde quia jam non potest.
Os devoratum fauce cum hæreret Lupo;
Magno dolore victus, cœpit singulos
Illicere pretio, ut illud extraherent malum.
Tandem persuasa est jurejurando Gruis;
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculosam fecit medicinam Lupo.
A quo cum pactum flagitaret præmium,
"Ingrata es," inquit, "ore quæ nostro caput
Incolume abstuleris, et mercedem postules."

FABULA IX.

Passer et Lepus.

Sibi non cavere, et aliis consilium dare,
Stultum esse, paucis ostendamus versibus.
Oppressum ab Aquilâ, ac fletus edentem graves,
Leporem objurgabat Passer: "Ubi pernicitas
Nota," inquit, "illa est? quid ita cessârunt pedes?"
Dum loquitur, ipsum Accipiter necopinum rapit,
Questuque vano clamitantem interficit.
Lepus semanimis, mortis in solatio:
"Qui modo securus nostra irridebas mala,
Simili querelâ fata deploras tua."

FABULA X.

Lupus et Vulpes, judice Simio.

Quicumque turpi fraude semel innotuit,
Etiam si verum dicit, amittit fidem.

Hoc attestatur brevis Æsopi fabula.
Lupus arguebat Vulpem furti crimine:
Negabat illa se esse culpæ proximam:
Tunc judex inter illos sedit Simius.
Uterque causam cum perorâssent suam,
Dixisse hanc fertur Simius sententiam:
"Tu non videris perdidisse, quod petis:
Te credo surripuisse, quod pulchre negas."

FABULA XI.

Asinus et Leo venantes.

Virtutis expers, verbis jactans gloriam,
Ignotos fallit, notis est derisui.
Venári, Asello comite, cum vellet Leo,
Contexit illum frutice; et admonuit simul,
Ut insuëtâ voce terreret feras;
Fugientes ipse exciperet. Hîc auritulus
Clamorem subito totis tollit viribus;
Novoque turbat bestias miraculo;
Quæ, dum paventes exitus notos petunt,
Leonis affliguntur horrendo impetu.
Qui, postquam cæde fessus est, Asinum evocat;
Jubetque vocem premere: tunc ille insolens,
"Qualis videtur opera tibi vocis meæ?"—
"Insignis," inquit; "sic, ut, nisi nôssem tuum
Animum genusque, simili fugissem metu."

FABULA XII.

Cervus ad Fontem.

Laudatis utiliora, quæ contemseris,
Sæpe inveniri, testis hæc narratio est.
Ad fontem Cervus, cum bibisset, restitit;
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,

Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantûm subito vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, et cursu levi
Canes elusit. Silva tum excepit ferum:
In quâ retentis impeditus cornibus,
Lacerari cœpit morsibus sævis canum.
Tunc moriens vocem hanc edidisse dicitur:
" O me infelicem! qui nunc demum intelligo,
Utilia mihi quam fuerint, quæ despexeram;
Et, quæ laudâram, quantum luctûs habuerint."

FABULA XIII.

Vulpes et Corvus.

Qui se laudari gaudent verbis subdolis,
Serâ dant pœnas turpes pœnitentiâ.
  Cum de fenestrâ corvus raptum caseum
Comesse vellet, celsâ residens arbore;
Hunc vidit Vulpes, deinde sic cœpit loqui:
" O qui tuarum, corve, pennarum est nitor!
Quantum decoris corpore et vultu geris!
Si vocem haberes, nulla prior ales foret."—
At ille, dum etiam vocem vult ostendere,
Emisit ore caseum; quem celeriter
Dolosa vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
  [Hac re probatur, quantum ingenium valet,
Virtute et semper prævalet sapientia.]

FABULA XIV.

Ex Sutore Medicus.

Malus cum sutor, inopiâ deperditus,
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine;
Verbosis acquisivit sibi famam strophis.

Hîc, cum jaceret morbo confectus gravi
Rex urbis, ejus experiendi gratiâ,
Scyphum poposcit: fusâ dein simulans aquâ
Antidoto miscere illius se toxicum,
Ebibere jussit ipsum, posito præmio.
Timore mortis, ille tum confessus est,
Non artis ullâ medicæ se prudentiâ,
Verum stupore vulgi, factum nobilem.
Rex, advocatâ concione, hæc edidit:
"Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere,
Cui calceandos nemo commisit pedes?"
  Hoc pertinere vere ad illos dixerim,
Quorum stultitia quæstus impudentiæ est.

FABULA XV.

Asinus ad senem Pastorem.

In principatu commutando civium,
Nil, præter domini nomen, mutant pauperes.
Id esse verum parva hæc fabella indicat.
  Asellum in prato quidam pascebat senex.
Is, hostium clamore subito territus,
Suadebat Asino fugere, ne posset capi.
At ille lentus: "Quæso, num binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?"—
Senex negavit. — "Ergo, quid refert meâ,
Cui serviam, clitellas dum portem meas?"

FABULA XVI.

Cervus et Ovis,

Fraudator hominem cum vocat sponsum improbum,
Non rem expedire, sed malam dare expetit.
  Ovem rogabat Cervus modium tritici,
Lupo sponsore. At illa, præmetuens doli:

"Rapere atque abire semper assuevit lupus,
Tu de conspectu fugere veloci impetu:
Ubi vos requiram, cum dies advenerit?"

FABULA XVII.

Ovis, Canis, et Lupus.

Solent mendaces luere pœnas maleficî.
Calumniator ab ove cum peteret Canis,
Quem commodâsse panem se contenderet;
Lupus, citatus testis, non unum modo
Deberi dixit, verum affirmavit decem.
Ovis, damnata falso testimonio,
Quod non debebat, solvit. Post paucos dies,
Forte ut jacentem in foveâ conspexit lupum:
"Hæc," inquit, "merces fraudis a Superis datur."

FABULA XVIII.

Mulier Parturiens.

Nemo libenter recolit, qui læsit, locum.
Instante partu, mulier, actis mensibus,
Humi jacebat, flebiles gemitus ciens.
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet;
Onus maturum melius quo deponeret.
"Minime," inquit illa, "posse confido hoc loco
Malum finiri, quo conceptum est initio."

FABULA XIX.

Canis Parturiens.

Habent insidias hominis blanditiæ mali;
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
Canis parturiens cum rogâsset alteram,
Ut fetum in ejus tugurio deponeret,

Facile impetravit: dein reposcenti locum
Preces admovit, tempus exorans breve,
Dum firmiores posset catulos ducere.
Hoc quoque consumto, flagitare validius
Cubile cœpit. — " Si mihi et turbæ meæ
Par," inquit, " esse potueris, cedam loco."

FABULA XX.

Canes Famelici.

Stultum consilium non modo effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
Corium depressum in fluvio viderunt Canes:
Id ut comesse extractum possent facilius,
Aquam cœperunt bibere: sed rupti prius
Periêre, quam, quod petierant, contingerent.

FABULA XXI.

Leo Senex, Aper, Taurus, et Asinus.

Quicumque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in casu gravi.
Confectus annis, et defectus viribus,
Leo cum jaceret, spiritum extremum trahens;
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam:
Infestis Taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, ut vidit ferum
Impune lædi, calcibus frontem exterit.
At ille exspirans; " Fortes indigne tuli
Mihi insultare: te, naturæ dedecus,
Quod ferre cogor, certe bis videor mori."

FABULA XXII.

Mustela et Homo.

Mustela, ab Homine prensa, cum instantem necem
Effugere vellet; "Parce, quæso," inquit, "mihi,
Quæ tibi molestis muribus purgo domum."—
Respondit ille: "Faceres si causâ meâ,
Gratum esset, et dedissem veniam supplici:
Nunc, quia laboras, ut fruaris reliquiis,
Quas sunt rosuri, simul et ipsos devores;
Noli imputare vanum beneficium mihi."
Atque ita locutus improbam leto dedit.
  Hoc in se dictum debent illi agnoscere,
Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane jactat imprudentibus.

FABULA XXIII.

Canis Fidelis.

Repente liberalis stultis gratus est;
Verum peritis irritos tendit dolos.
  Nocturnus cum Fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi;
"Heus!" inquit; "linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini? multum falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne meâ culpâ lucrum."

FABULA XXIV.

Rana rupta, et Bos.

Inops, potentem dum vult imitari, perit.
  In prato quondam Rana conspexit Bovem;
Et, tacta invidiâ tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos

Interrogavit, an Bove esset latior.
Illi negârunt. Rursus intendit cutem
Majore nisu; et simili quæsivit modo.
[Quis major esset. Illi dixerunt, Bovem.]
Novissime, indignata, dum vult validius
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABULA XXV.

Canis et Corcodilus.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, et deridentur turpiter.
Canes currentes bibere e Nilo flumine,
A Corcodilis ne rapiantur, traditum est.
Igitur, cum currens bibere cœpisset Canis,
Sic Corcodilus: "Quâ lubet lambe otio:
Noli vereri."— At ille; "Facerem, mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ."

FABULA XXVI.

Vulpes et Ciconia.

Nulli nocendum; siquis vero læserit,
Multandum simili vice fabella hæc admonet.
Vulpes ad cœnam dicitur Ciconiam
Prior invitâsse, et illi in patinâ liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia:
Quæ vulpem cum revocâsset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens,
Satiatur ipsa; torquet convivam fame:
Quæ cum lagenæ frustra collum lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
"Sua quisque exempla debet æquo animo pati."

FABULA XXVII.

Canis et Thesaurus et Vulturius.

[Hæc res avaris esse conveniens potest,
Et qui, humiles nati, dici locupletes student.]
Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit; et, violârat quia Manes Deos,
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ Religioni penderet.
Itaque, aurum dum custodit, oblitus cibi,
Fame est consumtus; quem stans Vulturius super
Fertur locutus: "O Canis! merito jaces,
Qui concupîsti subito regales opes,
Trivio conceptus, educatus stercore."

FABULA XXVIII.

Vulpes et Aquila.

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet sollertiæ.
Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit,
Nidoque posuit pullis, escam ut carperent.
Hanc persecuta mater orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi.
Contemsit illa, tuta quippe ipso loco.
Vulpes ab arâ rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Proprii dolorem damno ulciscens sanguinis.
Aquila, ut periclo mortis eriperet suos,
Incolumes natos supplex vulpi tradidit.

FABULA XXIX.

Asinus irridens Aprum.

Plerumque stulti, risum dum captant levem,
Gravi destringunt alios contumeliâ,
Et sibi vicissim concitant periculum.
Asellus, Apro cum fuisset obvius,
"Salve," inquit, "frater!"—Ille indignans repudiat
Officium, et quærit, cur sic mentiri velit?
Asinus, demisso pene: "Similem si negas
Tibi me esse, certe simile est hoc rostro tuo."—
Aper cum vellet facere generosum impetum,
Repressit iram; et, "Facilis vindicta est mihi:
Sed inquinari nolo ignavo sanguine."

FABULA XXX.

Ranæ metuentes Taurorum prœlia.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
Rana, e palude pugnam Taurorum intuens,
"Heu! quanta nobis instat pernicies!" ait.
Interrogata ab aliâ, cur hoc diceret,
De principatu cum decertarent gregis,
Longeque ab illis degerent vitam boves,
"Esto," inquit, "dispar vita, ac diversum genus:
Sed, pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede.
Ita caput ad nostrum furor illorum pertinet."

FABULA XXXI.

Miluus et Columba.

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilium dum requirit, exitium invenit.
  Columbæ cum sæpe effugissent Miluum,
Et celeritate pennæ evitâssent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:
" Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quam regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuriâ ?"—
Illæ, credentes, tradunt sese Miluo:
Qui, regnum adeptus, cœpit vesci singulas,
Et exercere imperium sævis unguibus.
Tunc de reliquiis una, " Merito plectimur."

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER II.

PROLOGUS.

Exemplis continetur Æsopi genus:
Nec aliud quidquam per fabellas quæritur,
Quam corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicumque fuerit ergo narrandus jocus,
Dum capiat aurem, et servet propositum suum,
Re commendetur, non auctoris nomine.
Equidem omni curâ morem servabo Senis:
Sed, si libuerit aliquid interponere
Diversum, sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes (lector) accipias, velim;
[Sic istam tibi rependet brevitas gratiam:]
Cujus verbosa ne sit commendatio;
Attende, cur negare cupidis debeas;
Modestis etiam offerre, quod non petierint.

FABULA I.

Juvencus, Leo, et Prædator.

Super Juvencum ut stabat dejectum Leo;
Prædator intervenit, partem postulans.

"Darem," inquit, "nisi soleres per te sumere:"
Et improbum rejecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eumdem locum,
Feroque viso, rettulit retro pedem.
Cui placidus ille, "Non est quod timeas," ait:
"Et, quæ debetur pars tuæ modestiæ,
Audacter tolle." — Tunc, diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus et laudabile:
Verum est aviditas dives, et pauper pudor.

FABULA II.

Repente Calvus.

A feminis utcumque spoliari Viros,
Ament, amentur, nempe exemplo hoc discimus.
Ætatis mediæ quemdam mulier non rudis
Tenebat, annos celans elegantiâ:
Animosque ejusdem pulchra juvenis ceperat.
Ambæ videri dum volunt illi pares,
Capillos homini legere cœpêre invicem.
Cum se putaret fingi curâ mulierum,
Calvus repente factus est; nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABULA III.

Homo a Cane laceratus.

Laceratus quidam morsu vehementis Canis,
Tinctum cruore panem misit malefico,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Æsopus: "Noli coram pluribus
Hoc facere canibus, ne nos vivos devorent,
Cum tale scierint esse culpæ præmium."
Successus improborum plures allicit.

FABULA IV

Aquila, Feles, et Aper.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat:
Feles, cavernam nacta, in mediâ pepererat:
Sus nemoricultrix fetum ad imam posuerat.
Tum fortuitum Feles contubernium
Fraude et scelestâ sic evertit malitiâ.
Ad nidum scandit Volucris; "Pernicies," ait,
"Tibi paratur, forsan et miseræ mihi:
Nam, fodere terram quod vides quotidie
Aprum insidiosum, quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facile progeniem opprimat."
Terrore offuso, et perturbatis sensibus,
Derepit ad cubile setosæ Suis:
"Magno," inquit, "in periclo sunt nati tui:
Nam, simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi."
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa noto condidit sese cavo:
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi escâ se replevit et prolem suam,
Pavorem simulans, prospicit toto die.
Ruinam metuens, Aquila ramis desidet:
Aper, rapinam vitans, non prodit foras.
Quid multa? inediâ sunt consumti cum suis;
Felisque catulis largam præbuerunt dapem.
Quantum homo bilinguis sæpe concinnet mali,
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABULA V.

Cæsar ad Atriensem.

Est ardelionum quædam Romæ natio,
Trepide concursans, occupata in otio,

Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta, et aliis odiosissima:
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Verâ fabellâ: pretium est operæ attendere.
  Cæsar Tiberius cum, petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam,
Quæ, monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum et despicit Tuscum mare;
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat destricta, cirris dependentibus,
Perambulante læta Domino viridia,
Alveolo cœpit ligneo conspergere
Humum æstuantem, jactans officium leve:
Sed deridetur. Inde, notis flexibus,
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem.
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Id ut putavit esse nescio-quid boni,
"Heus!" inquit Dominus: ille enimvero assilit,
Donationis alacer certæ gaudio.
Tum sic jocata est tanti majestas Ducis:
"Non multum egisti, et opera nequidquam perît:
Multo majoris alapæ mecum veneunt."

FABULA VI.

Aquila, Cornix, et Testudo.

Contra potentes nemo est munitus satis:
Si vero accessit consiliator maleficus;
Vis et nequitia quidquid oppugnant, ruit.
  Aquila in sublime sustulit Testudinem:
Quæ cum abdidisset corneâ corpus domo,
Pacto nec ullo lædi posset condita,
Venit per auras cornix: et, propter volans,
"Opimam sane prædam rapuisti unguibus:
Sed, nisi monstrâro quid sit faciendum tibi,

Gravi nequidquam te lassabis pondere."—
Promissâ parte, suadet ut scopulum super,
Altis ab astris, duram illidat corticem;
Quâ comminutâ, facili vescatur cibo.
Inducta verbis Aquila monito paruit,
Simul et magistræ largam divisit dapem.
Sic, tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus, occidit tristi nece.

FABULA VII.

Muli duo, et Latrones.

Muli, gravati sarcinis, ibant duo:
Unus ferebat fiscos cum pecuniâ,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille, onere dives, celsâ it cervice eminens,
Clarumque collo jactans tintinnabulum:
Comes quietus sequitur, et placido gradu.
Subito Latrones ex insidiis advolant,
Interque cædem ferro Mulum sauciant:
Diripiunt nummos: negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus cum fleret suos;
"Equidem," inquit alter, "me contemtum gaudeo:
Nam nihil amisi, nec sum læsus vulnere."
Hoc argumento, tuta est hominum tenuitas;
Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.

FABULA VIII.

Cervus et Boves.

Cervus, nemorosis excitatus latibulis
A venatore, ut fugeret instantem necem,
Cæco timore proximam villam petit,
Et opportuno se bubili condidit.
Hîc Bos latenti; "Quidnam voluisti tibi,

Infelix, ultro qui ad necem cucurreris,
Hominumque tecto spiritum commiseris?"—
At ille supplex: "Vos modo," inquit, "parcite:
Occasione rursus erumpam datâ."—
Spatium diei noctis excipiunt vices.
Frondem bubulcus affert, nec ideo videt.
Eunt subinde et redeunt omnes rustici;
Nemo animadvertit: transit etiam villicus,
Nec ille quidquam sentit. Tum gaudens Ferus
Bobus quietus agere cœpit gratias,
Hospitium adverso quod præstiterint tempore.
Respondit unus: "Salvum te cupimus quidem:
Sed ille, qui oculos centum habet, si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua."—
Hæc inter, ipse Dominus a cœnâ redit:
Et, quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad præsepe: "Cur frondis parum est?
Stramenta desunt? Tollere hæc aranea
Quanti est laboris?" Dum scrutatur singula,
Cervi quoque alta est conspicatus cornua:
Quem convocatâ jubet occidi familiâ,
Prædamque tollit. — Hæc significat fabula,
Dominum videre plurimum in rebus suis.

EPILOGUS.

Æsopi ingenio statuam posuêre Attici,
Servumque collocârunt æternâ in basi;
Patere honori scirent ut cuncti viam;
Nec generi tribui, sed virtuti, gloriam.
Quoniam occupârat alter, ut primus foret,
Ne solus esset, studui; quod superfuit.
Nec hæc invidia, verum est æmulatio.
Quod si labori faverit Latium meo;
Plures habebit, quos opponat Græciæ.
Sin livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.

Si nostrum studium ad aures pervenit tuas,
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem ab illis doctus obteritur labor,
Sinistra quos in lucem Natura extulit,
[Nec quidquam possunt, nisi meliores carpere,]
Fatale eventum corde durato feram,
Donec Fortunam criminis pudeat sui.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER III.

PROLOGUS AD EUTYCHUM.

Phædri libellos legere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, a negotiis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
" Verum," inquis, " tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officiis meis."
Non ergo causa est manibus id tangi tuis,
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices, " aliquæ venient feriæ,
Quæ me soluto pectore ad studium vocent."
Legesne, quæso, potius viles nænias,
Impendas curam quam rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, uxori vaces,
Animum relaxes; otium des corpori,
Ut assuëtam fortius præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est, et vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
(In quo tonanti sancta Mnemosyne Jovi,
Fecunda novies, Artium peperit chorum)
Quamvis in ipsâ pæne sim natus scholâ,
Curamque habendi penitus corde eraserim,

Et laude invitâ vitam in hanc incubuerim,
Fastidiose tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigiliâ,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam, " Quodcumque fuerit," (ut dixit Sinon,
Ad regem cum Dardaniæ perductus foret)
Librum exarabo tertium Æsopi stilo,
Honori et meritis dedicans illum tuis.
Quem si leges, lætabor; sin autem minus,
Habebunt certe, quo se oblectent posteri.
  Nunc, Fabularum cur sit inventum genus,
Brevi docebo. Servitus obnoxia,
Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Ego porro illius semitam feci viam,
Et cogitavi plura, quam reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quod si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique;
Dignum faterer esse me tantis malis:
Nec his dolorem delenirem remediis.
  Suspicione si quis errabit suâ,
Et rapiet ad se quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam.
Huic excusatum me velim nihilominus:
Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verum ipsam vitam et mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet forsan quis gravem.
Si Phryx Æsopus potuit, si Anacharsis Scytha,
Æternam famam condere ingenio suo;
Ego, literatæ qui sum propior Græciæ,
Cur somno inerti deseram patriæ decus?
Threïssa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens, Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, edomuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci morâ.

Ergo hinc abesto, Livor, ne frustra gemas,
Quoniam perennis mihi debetur gloria.
  Induxi te ad legendum? sincerum mihi,
Candore noto, reddas judicium, peto.

FABULA I.

Anus ad Amphoram.

Anus jacere vidit epotam Amphoram,
Adhuc Falernâ e fæce et testâ nobili
Odorem quæ jucundum late spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
"O suavis anima! qualem te dicam, Amphora,
Antehac fuisse; tales cum sint reliquiæ?"
  Hoc quo pertineat, dicet, qui me noverit.

FABULA II.

Panthera et Pastores.

Solet a despectis par referri gratia.
  Panthera imprudens olim in foveam ut decidit;
Vidêre agrestes: alii fustes ingerunt,
Alii onerant saxis: quidam, contra, miseriti,
Perituræ quippe quamvis nemo læderet,
Misêre panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est: abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa, vires ut refecit languidas,
Veloci saltu foveâ sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat;
Pecus trucidat; ipsos pastores necat,
Et, cuncta vastans, sævit irato impetu.
Tum, sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantum pro vitâ rogant.
At illa; "Memini, qui me saxo petierint,

Qui panem dederint: vos timere absistite:
Illis revertor hostis, qui me læserant."

FABULA III.

Æsopus et Rusticus.

Usu peritus hariolo velocior
Vulgo esse fertur: causa sed non dicitur;
Notescet quæ nunc primum fabellâ meâ.
Alenti cuidam pecora pepererunt oves
Agnos humano capite. Monstro exterritus,
Ad consulendos currit mœrens hariolos.
Hic pertinere ad domini respondet caput,
Et avertendum victimâ periculum.
Ille autem affirmat conjugem esse adulteram,
Et insitivos significari liberos;
Sed expiari posse majore hostiâ.
Quid multa? variis dissident sententiis;
Hominique curam curâ majore aggravant.
Æsopus ibi tum, naris emunctæ senex,
Natura nunquam verba cui potuit dare:
"Si procurare vis ostentum, Rustice,
Uxores," inquit, "da tuis pastoribus."

FABULA IV.

Simii Caput.

Pendere ad lanium quidam vidit Simium
Inter reliquas merces atque opsonia;
Quæsivit, quidnam saperet. Tum Lanius jocans:
"Quale," inquit, "caput est, talis præstatur sapor."
Ridicule hoc dictum mage quam vere existimo.
Quando et formosos sæpe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos.

FABULA V.

Æsopus et Petulans.

Successus ad perniciem stultos devocat.
Æsopo quidam petulans lapidem impegerat. —
" Tanto," inquit, " melior." Assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus : " Plus non habeo, mehercule ;
Sed, unde accipere possis, monstrabo tibi :
Venit ecce dives et potens : huic similiter
Impinge lapidem, et dignum accipies præmium." —
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam :
Comprensus namque, pœnas persolvit cruce.

FABULA VI.

Musca et Mula.

Musca in temone sedit, et, Mulam increpans,
" Quam tarde is !" inquit : " Non vis citius progredi ?
Vide, ne dolone collum compungam tibi." —
Respondit illa : " Verbis non moveor tuis ;
Sed istum timeo, sellâ qui primâ sedens
[Tergum] flagello temperat lento meum,
Et ora frenis continet spumantibus.
Quapropter aufer frivolam insolentiam :
Namque, ubi strigandum est, et ubi currendum, scio."
Hac derideri fabulâ merito potest,
Qui, sine virtute, vanas exercet minas.

FABULA VII.

Canis et Lupus.

Quam dulce sit libertas, breviter proloquar.
Cani perpasto macie confectus lupus

Forte occucurrit. Dein salutans, invicem
Ut restiterunt, "Unde sic, quæso, nites?
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?
Ego, qui sum longe fortior, pereo fame."—
Canis simpliciter: "Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si par officium potes."—
"Quod?" inquit ille. — "Custos ut sis liminis,
A furibus tuearis et noctu domum."—
"Ego vero sum paratus. Nunc patior nives
Imbresque, in silvis asperam vitam trahens.
Quanto est utilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo saturari cibo!"—
"Veni ergo mecum." — Dum procedunt, adspicit
Lupus a catenâ collum detritum Cani.
"Unde hoc, amice?"—"Nihil est."—"Dic, quæso,
tamen."—
"Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam, et vigilem, nox cum venerit.
Crepusculo solutus, quâ visum est, vagor:
Affertur ultro panis: de mensâ suâ
Dat ossa dominus: frusta jactat familia,
Et quod fastidit quisque pulmentarium:
Sic, sine labore, venter impletur meus."—
"Age, siquo abire est animus, est licentia?"—
"Non plane est," inquit. —"Fruere, quæ laudas,
Canis:
Regnare nolo, liber ut non sim mihi."

FABULA VIII.

Frater et Soror.

Præcepto hoc monitus, sæpe te considera.
Habebat quidam filiam turpissimam,
Itidemque insigni et pulchrâ facie filium.
Hi speculum in cathedrâ matris ut positum suæ,
Pueriliter ludentes, forte inspexerant;
Hic se formosum jactat; illa irascitur,
Nec gloriantis sustinet fratris jocos;

Accipiens quippe cuncta in contumeliam.
Ergo ad patrem decurrit, læsura invicem;
Magnâque invidiâ criminatur filium,
Vir natus, quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus ille utrumque, et carpens oscula,
Dulcemque in ambos caritatem partiens,
"Quotidie," inquit, "speculo vos uti volo;
Te, formam ne corrumpas nequitiæ malis;
Te, faciem ut istam moribus penses bonis."

FABULA IX.

Socrates de Amicis.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Cum parvas ædes sibi fundâsset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam assequar;
Et cedo invidiæ, dummodo absolvar cinis)
E populo sic nescio-quis, ut fieri solet:
"Quæso, tam angustam, talis vir, ponis domum?"—
"Utinam," inquit, "veris hanc amicis impleam!"

FABULA X.

De Credendo, et non Credendo.

Periculosum est credere, et non credere.
Utriusque exemplum breviter exponam rei.
Hippolytus obiit, quia novercæ creditum est:
Cassandræ quia non creditum, ruit Ilium.
Ergo exploranda est veritas multum et diu,
Ne stulta prave judicet sententia.
Sed, fabulosam ne vetustatem eleves,
Narrabo tibi, memoriâ quod factum est meâ.
Maritus quidam cum diligeret conjugem,
Togamque puram jam pararet filio;
Seductus in secretum a liberto est suo
Sperante hæredem suffici se proximum:

Qui, cum de puero multa mentitus foret,
Et plura de flagitiis castæ mulieris,
Adjecit (id, quod sentiebat maxime
Doliturum amanti) ventitare adulterum,
Stuproque turpi pollui famam domûs.
Incensus ille falso uxoris crimine
Simulavit iter ad villam, clamque in oppido
Subsedit; dein de nocte subito januam
Intravit, rectâ cubiculum uxoris petens;
In quo dormire mater natum jusserat,
Ætatem adultam servans diligentius.
Dum quærunt lumen, dum concursat familia;
Iræ furentis impetum non sustinens,
Ad lectum accedit; tentat in tenebris caput.
Ut sentit tonsum, gladio pectus transigit;
Nihil respiciens, dum dolorem vindicet.
Lucernâ illatâ, simul adspexit filium,
Sanctamque uxorem dormientem cubiculo,
Sopita primo quæ nil somno senserat;
Repræsentavit in se pœnam facinoris,
Et ferro incubuit, quod credulitas strinxerat.
Accusatores postulârunt mulierem,
Romamque pertraxerunt ad centumviros.
Maligna insontem deprimit suspicio,
Quod bona possideat: stant patroni, fortiter
Causam tuentes innocentis feminæ.
A Divo Augusto tunc petiêre judices,
Ut adjuvaret jurisjurandi fidem,
Ipsos quod error implicuisset criminis.
Qui postquam tenebras dispulit calumniæ,
Certumque fontem veritatis repperit;
"Luat," inquit, "pœnas causa libertus mali:
Namque orbam nato simul, et privatam viro,
Miserandam potius quam damnandam existimo."
Quod si damnanda perscrutatus crimina
Paterfamiliâs esset, si mendacium
Subtiliter rimatus a radicibus;
Non evertisset scelere funesto domum.

Nil spernat auris, nec tamen credat statim.
Quandoquidem et illi peccant, quos minime putes,
Et, qui non peccant, impugnantur fraudibus.
Hoc admonere simplices etiam potest,
Opinione alterius nequid ponderent.
Ambitio namque dissidens mortalium
Aut gratiæ subscribit, aut odio suo.
Erit ille notus, quem per te cognoveris.
Hæc exsecutus sum propterea pluribus,
Brevitate nimiâ quoniam quosdam offendimus.

FABULA XI.

Eunuchus ad Improbum.

Eunuchus litigabat cum quodam improbo;
Qui, super obscœna dicta et petulans jurgium,
Damnum insectatus est amissi corporis.
"Quin," ait, "hoc unum est, cur laborem validius,
Integritatis testes quia desunt mihi.
Sed quid Fortunæ, stulte, delictum arguis?
Id demum est homini turpe, quod meruit pati."

FABULA XII.

Pullus ad Margaritam.

In sterculino pullus gallinaceus,
Dum quærit escam, Margaritam repperit.
"Jaces indigno, quanta res," inquit, "loco!
Te siquis pretii cupidus vidisset tui,
Olim redîsses ad splendorem pristinum.
Ego quod te inveni, potior cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse nec mihi quidquam potest."
Hoc illis narro, qui me non intelligunt.

FABULA XIII.

Apes et Fuci, Vespâ judice.

Apes in altâ quercu fecerant favos.
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est, Vespâ judice;
Quæ, genus utrumque nôsset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
"Non inconveniens corpus, et par est color,
In dubium plane res ut merito venerit.
Sed, ne religio peccet imprudens mea,
Alvos accipite, et ceris opus infundite;
Ut, ex sapore mellis et formâ favi,
De quîs nunc agitur, auctor horum appareat."—
Fuci recusant: Apibus conditio placet.
Tunc illa hac litem sustulit sententiâ:
"Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter Apibus fructum restituo suum."
Hanc præterîssem fabulam silentio,
Si legem Fuci non recusâssent datam.

FABULA XIV.

Æsopus ludens.

Puerorum in turbâ quidam ludentem Atticus
Æsopum nucibus cum vidisset; restitit,
Et, quasi delirum, risit. Quod sensit simul,
Derisor potius quam deridendus, senex;
Arcum retensum posuit in mediâ viâ:
"Heus," inquit, "sapiens! expedi, quid fecerim."
Concurrit populus. Ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit:
Novissime succumbit. Tum victor sophus:
"Corrumpes arcum, semper tensum si habueris:
At, si laxâris, cum voles, erit utilis.

Sic ludus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi."

FABULA XV.

Canis et Agnus.

Inter capellas Agno palanti Canis,
"Stulte," inquit, "erras; non est hîc mater tua:"
Ovesque segregatas ostendit procul.—
"Non illam curo, quæ, cum libitum est, concipit;
Dein portat onus ingratum certis mensibus;
Novissime prolapsam effundit sarcinam;
Verum istam, quæ me nutrit admoto ubere;
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi."—
"Tamen illa est potior, quæ te peperit."—"Non ita est.
Unde illa scivit, niger an albus nascerer?
Age porro, scîsset. Cum crearer masculus;
Beneficium magnum sane natali dedit,
Ut exspectarem lanium in horas singulas.
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Cur hac sit potior, quæ jacentis miserita est,
Dulcemque præstat sponte benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas."
His demonstrare voluit auctor versibus,
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABULA XVI.

Cicada et Noctua.

Humanitati qui se non accommodat,
Plerumque pœnas oppetit superbiæ.
Cicada acerbum Noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque trunco capere somnum interdiu.
Rogata uti taceret, multo validius

Clamare cœpit: rursus admotâ prece,
Accensa magis est. Noctua, ut vidit sibi
Nullum esse auxilium, et verba contemni sua,
Hac est aggressa garrulam fallaciâ:
"Dormire quia me non sinunt cantus tui,
Sonare citharam quos putes Apollinis;
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit: si non fastidis, veni;
Unâ bibamus."—Illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupide advolavit. Noctua, egressa e cavo,
Trepidantem consectata est, et leto dedit.
Sic, viva quod negârat, tribuit mortua.

FABULA XVII.

Arbores in Deorum tutelâ.

Olim, quas vellent esse in tutelâ suâ,
Divi legerunt Arbores: quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit; Phœbo laurea,
Pinus Cybebæ, populus celsa Herculi.
Minerva, admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit causam. Dixit Jupiter:
"Honorem fructu ne videamur vendere."—
"At, mehercule," illa, "narret quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior."
Tunc sic Deorum genitor atque hominum sator:
"O nata! merito sapere dicêre omnibus:
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria."
Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

FABULA XVIII.

Pavo et Juno.

Pavo ad Junonem venit, indigne ferens
Cantus Luscinii quod sibi non tribuerit:

Illum esse cunctis auribus admirabilem:
Se derideri, simul ac vocem miserit.
Tunc, consolandi gratiâ, dixit Dea:
" Sed formâ vincis; vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo præfulget tuo;
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas."—
" Quo mî," inquit, " mutam speciem, si vincor sono?"—
" Fatorum arbitrio partes sunt avibus datæ:
Tibi forma, vires aquilæ, luscinio melos,
Augurium corvo, læva cornici omina:
Omnesque propriis sunt contentæ dotibus."
Noli affectare, quod tibi non est datum;
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FABULA XIX.

Æsopus ad Garrulum.

Æsopus domino solus cum esset familia,
Parare cœnam jussus est maturius.
Ignem ergo quærens, aliquot lustravit domos;
Tandemque invenit, ubi lucernam accenderet.
Tum, circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque rectâ per forum
Cœpit redire. Hîc quidam e turbâ garrulus:
" Æsope, medio sole, quid cum lumine?"—
" Hominem," inquit, " quæro;" et abiit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum rettulit,
Sensit profecto, se hominem non visum seni,
Intempestive qui occupato alluserit.

FABULA XX.

Asinus et Galli.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit; verum, post obitum quoque,
Persequitur illum dura fati miseria.
  Galli Cybebes circum pagos ducere
Asinum solebant, bajulantem sarcinas.
Is cum labore et plagis esset mortuus,
Detractâ pelle, sibi fecerunt tympana.
Rogati mox a quodam, delicio suo
Quidnam fecissent; hoc jocati sunt modo:
"Putabat se post mortem securum fore:
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo."

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER IV.

PROLOGUS.

Joculare hoc tibi videtur : et sane, rei
Dum nihil habemus majus, calamo ludimus.
Sed, diligenter si intuere has nænias,
Quantam sub illis utilitatem reperies!
Non semper res sunt, quod videntur : decipit
Frons prima multos : rara mens intelligit,
Quid interiore condat Natura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adjiciam de Mustelâ et Muribus.

FABULA I.

Mustela et Mures.

Mustela, cum, annis et senectâ debilis,
Mures veloces non valeret assequi,
Involvit se farinâ, et obscuro loco
Abjecit negligenter. Mus, escam putans,
Assiluit, et comprensus occubuit nece.
Alter similiter periit, deinde et tertius.
Aliquot secutis, venit et retorridus,

Qui sæpe laqueos et muscipula effugerat;
Proculque insidias cernens hostis callidi,
"Sic valeas," inquit, "ut farina es, quæ jaces."

FABULA II.

Vulpes et Uva.

Fame coactâ, Vulpes altâ in vineâ
Uvam appetebat, summis saliens viribus:
Quam tangere ut non potuit, discedens ait:
"Nondum matura est: nolo acerbam sumere."
Qui, facere quæ non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

FABULA III.

Equus et Aper.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese Aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est. Sonipes, iratus Fero,
Auxilium petiit Hominis: quem dorso levans,
It in hostem lætus. Jactis hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
"Lætor tulisse auxilium me precibus tuis;
Nam prædam cepi, et didici quam sis utilis:"
Atque ita coëgit frenos invitum pati.
Tum mœstus ille: "Parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitutem repperi."
Hæc iracundos admonebit fabula,
Impune potius lædi, quam dedi alteri.

FABULA IV.

Æsopus Interpres Testamenti.

Plus esse in uno sæpe, quam in turbâ, boni,
Narratione posteris tradam brevi.
Quidam decedens tres reliquit filias;
Unam formosam, et oculis venantem viros;
At alteram lanificam, frugi, et rusticam;
Devotam vino tertiam, et turpissimam.
Harum autem matrem fecit hæredem senex
Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Æqualiter distribuat, sed tali modo:
Ne data possideant aut fruantur; tum, simul
Habere res desierint quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet. Mater sedula
Jurisperitos consulit. Nemo expedit,
Quo pacto non possideant quod fuerit datum,
Fructumve capiant; deinde, quæ habuerint nihil,
Quânam ratione conferant pecuniam.
Postquam consumta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi;
Fidem advocavit, jure neglecto, parens.
Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos glabros;
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, et instrumentum rusticum;
Potrici plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam, et delicatos hortulos.
Sic destinata dare cum vellet singulis,
Et approbaret populus, qui illas noverat;
Æsopus mediâ subito in turbâ constitit:
"O! si maneret condito sensus patri,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuerint Attici!"
Rogatus deinde, solvit errorem omnium:
"Domum et ornamenta, cum venustis hortulis,

Et vina vetera, date lanificæ rusticæ.
Vestem, uniones, pedisequos, et cætera
Illi assignate, vitam quæ luxu trahit.
Agros et villam, et pecora cum pastoribus,
Donate mœchæ. Nulla poterit perpeti,
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum bibat.
Agros abjiciet mœcha, ut ornatum paret.
At illa, gaudens pecore, et lanæ dedita,
Quâcumque summâ tradet luxuriæ domum.
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulæ."
  Ita, quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis repperit sollertia.

FABULA V.

Pugna Murium et Mustelarum.

Cum victi Mures Mustelarum exercitum
(Historia quorum et in tabernis pingitur)
Fugerent, et arctos circum trepidarent cavos;
Ægre recepti, tamen evaserunt necem.
Duces at horum, qui capitibus cornua
Suis ligârant, ut conspicuum in prœlio
Haberent signum, quod sequerentur, milites,
Hæsêre in portis, suntque capti ab hostibus:
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
  Quemcumque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum;
Minuta plebes facili præsidio latet.

FABULA VI.

Poëta.

Tu, qui nasutus scripta destringis mea,
Et hoc jocorum legere fastidis genus;
Parvâ [labellum] sustine patientiâ,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Æsopus novis.
  Utinam nec unquam Pelii nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessalâ;
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricâsset Argus opere Palladio ratem;
Inhospitalis prima quæ Ponti sinus
Patefecit, in perniciem Graiûm et Barbarûm.
Namque et superbi luget Æëtæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ jacent:
Quæ, sævum ingenium variis involvens modis,
Illic, per artus fratris, explicuit fugam;
Hîc, cæde patris, Peliadum infecit manus.
  Quid tibi videtur? Hoc quoque insulsum est, ais,
Falsoque dictum; longe quia vetustior
Ægæa Minos classe perdomuit freta,
Justique vindicavit exemplum imperî.
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino literis,
Majorem exhibeant ne tibi molestiam.
  Hoc illis dictum est, siqui stulte nauseant,
Et, ut putentur sapere, cœlum vituperant.

FABULA VII.

Vipera et Lima.

Mordaciorem qui improbo dente appetit,
Hoc argumento se describi sentiat.
  In officinam fabri venit Vipera:

Hîc cum tentaret siqua res esset cibi,
Limam momordit. Illa, contra, contumax,
"Quid me," inquit, "stulta, dente captas lædere,
Omne assuëvi ferrum quæ corrodere?"

FABULA VIII.

Vulpes et Hircus.

Homo simul ac venit in periclum callidus,
Reperire effugium quærit alterius malo.
Cum decidisset Vulpes in puteum inscia,
Et altiori clauderetur margine;
Devenit Hircus sitiens in eumdem locum:
Simul rogavit, esset an dulcis liquor,
Et copiosus. Illa, fraudem moliens,
"Descende, amice: tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea."
Immisit se Barbatus. Tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus;
Hircumque clauso liquit hærentem vado.

FABULA IX.

Peræ duæ.

Peras imposuit Jupiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit;
Alienis ante pectus suspendit gravem.
Hac re videre nostra mala non possumus;
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABULA X.

Fur Aram compilans.

Lucernam Fur accendit ex arâ Jovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.

Onustus qui sacrilegio cum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
"Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar surripi;
Tamen scelesto spiritu culpam lues,
Olim cum adscriptus venerit pœnæ dies.
Sed, ne ignis noster facinori præluceat,
Per quem verendos excolit pietas Deos,
Veto esse tale luminis commercium."
Ita hodie nec lucernam de flammâ Deûm,
Nec de lucernâ fas est accendi sacrum.
Quot res contineat hoc argumentum utiles,
Non explicârit alius, quam qui repperit.
Significat primo, Sæpe, quos ipse alueris,
Tibi inveniri maxime contrarios.
Secundo ostendit, Scelera, non irâ Deûm,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissime interdicit, Ne cum malefico
Usum bonus consociet ullius rei.

FABULA XI.

Hercules et Plutus.

Opes invisæ merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
Cœlo receptus propter virtutem, Hercules
Cum gratulantes persalutâsset Deos;
Veniente Pluto, qui Fortunæ est filius,
Avertit oculos. Causam ut quæsivit Pater,
"Odi," inquit, "illum, quia malis amicus est,
Simulque objecto cuncta corrumpit lucro."

FABULA XII.

Leo regnans.

Utilius nihil esse homini quam recte loqui,
Probanda cunctis est quidem sententia:
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
Cum se ferarum regem fecisset Leo,
Et æquitatis vellet famam consequi;
A pristinâ deflexit consuetudine:
Atque inter illas, tenui contentus cibo,
Sancta incorruptâ jura reddebat fide.
Postquam labare cœpit pœnitentiâ......
* * * * * *
* * * * * *

FABULA XIII.

* * * * * *

Affictione veretri linguam mulieris;
Affinitatem traxit inde obscœnitas.

FABULA XIV.

Æsopus.

Rogavit alter, tribadas et molles mares
Quæ ratio procreâsset? exposuit Senex:
Idem Prometheus (auctor vulgi fictilis,
Qui, simul offendit ad fortunam, frangitur)
Naturæ partes, veste quas celat pudor,
Cum separatim toto finxisset die,
Aptare mox ut posset corporibus suis;
Ad cœnam est invitatus subito a Libero:
Ubi irrigatus multo venas nectare,
Sero domum est reversus titubanti pede.
Tum, semisomno corde, et errore ebrio,

Applicuit virginale generi masculo,
Et masculina membra applicuit feminis.
Ita nunc libido pravo fruitur gaudio.

FABULA XV.

Capellæ et Hirci.

Barbam Capellæ cum impetrâssent ab Jove,
Hirci mœrentes indignari cœperant,
Quod dignitatem feminæ æquâssent suam.
" Sinite," inquit, " illas gloriâ vanâ frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris;
Pares dum non sint vestræ fortitudini."
Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sunt virtute impares.

FABULA XVI.

Gubernator et Nautæ.

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Æsopus finxit consolandi hoc gratiâ.
Vexatâ sævis navi tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas et mortis metum,
Faciem ad serenam subito mutatur dies.
Ferri secundis tuta cœpit flatibus;
Nimiâque nautæ se hilaritate extollere.
Factus periclo tum gubernator sophus;
" Parce gaudere oportet, et sensim queri,
Totam quia vitam miscet dolor et gaudium."

FABULA XVII.

Canum Legati ad Jovem.

Canes legatos olim misêre ad Jovem,
Meliora vitæ tempora oratum sibi;

Ut sese eriperet hominum contumeliis,
Furfuribus sibi conspersum quod panem darent,
Fimoque turpi maximam explerent famem.
Profecti sunt legati non celeri pede,
Dum naribus scrutantur escam in stercore.
Citati non respondent. Vix tandem invenit
Eos Mercurius, et turbatos attrahit.
Tum vero, vultum magni ut viderunt Jovis,
Totam timentes concacârunt regiam,
Propulsi vero fustibus, vadunt foras.
Vetat dimitti magnus illos Jupiter,
Mirati sibi legatos non revertier,
Turpe æstimantes aliquid commissum a suis,
Post aliquod tempus alios adsciri jubent,
Rumor legatos superiores prodidit,
Timentes, rursus aliquid ne simile accidat,
Odore canibus anum sed multo replent:
Mandata dant: legati mittuntur: statim
Adeunt. Rogantes aditum, continuo impetrant.
Consedit genitor tum Deorum maximus,
Quassatque fulmen: tremere cœpêre omnia.
Canes confusi (subitus quod fuerat fragor)
Repente odorem mixtis cum merdis cacant.
Reclamant omnes, vindicandam injuriam;
Sic est locutus ante pœnam Jupiter:
"Non est legatos regis non dimittere;
Nec est difficile pœnas culpæ imponere.
Sed hoc ferent hi pro judicio præmium:
Non veto dimitti, verum cruciari fame,
Ne ventrem continere non possint suum.
Illi autem, qui miserunt hos tam futiles,
Nunquam carebunt hominis contumeliâ."
Ita nunc legatos exspectant et posteri;
Novumque venire qui videt, culum olfacit.

FABULA XVIII.

Homo et Colubra.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
  Gelu rigentem quidam colubram sustulit,
Sinuque fovit, contra se ipse misericors.
Namque, ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
Respondit: "Ne quis discat prodesse improbis."

FABULA XIX.

Vulpes et Draco.

Vulpes, cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad draconis speluncam intimam;
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul adspexit: "Oro, ut imprudentiæ
Des primum veniam; deinde, si pulchre vides,
Quam non conveniens aurum sit vitæ meæ,
Respondeas clementer. Quem fructum capis
Hoc ex labore? quodve tantum est præmium,
Ut careas somno, et ævum in tenebris exigas?"—
"Nullum," inquit ille: "verum hoc a summo mihi
Jove attributum est."—"Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam?"—"Sic fatis placet."—
"Nolo irascaris, libere si dixero:
Dîs est iratis natus, qui est similis tibi."
  Abiturus illuc, quo priores abierunt,
Quid mente cæcâ miserum torques spiritum?
Tibi dico, avare, gaudium hæredis tui,
Qui thure Superos, ipsum te fraudas cibo;
Qui tristis audis musicum citharæ sonum;
Quem tibiarum macerat jucunditas;
Opsoniorum pretia cui gemitum exprimunt;
Qui, dum quadrantes aggeras patrimonio,

Cœlum fatigas sordido perjurio;
Qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina nequid de tuo faciat lucri.

FABULA XX.

Phædrus.

Quid judicare cogitet livor, modo
Licet dissimulet, pulchre tamen intelligo.
Quidquid putabit esse dignum memoriæ,
Æsopi dicet; siquid minus arriserit,
A me contendet fictum quovis pignore.
Quem volo refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invenit ille, nostra perfecit manus.
Sed exsequamur cœptum propositi ordinem.

FABULA XXI.

Naufragium Simonidis.

Homo doctus in se semper divitias habet.
  Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret facilius,
Circumire cœpit urbes Asiæ nobiles,
Mercede acceptâ laudem victorum canens.
Hoc genere quæstûs postquam locuples factus est,
Venire in patriam voluit cursu pelagio:
(Erat autem, ut aiunt, natus in Ceâ insulâ.)
Adscendit navem: quam tempestas horrida
Simul et vetustas medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt,
Subsidium vitæ. Quidam curiosior;
" Simonide, tu ex opibus nil sumis tuis?"—
" Mecum," inquit, " mea sunt cuncta."—Tunc
    pauci enatant;
Quia plures onere degravati perierant.

Prædones adsunt; rapiunt quod quisque extulit;
Nudos relinquunt. Forte Clazomenæ prope
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hic literarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sæpe versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum cupidissime
Ad se recepit: veste, nummis, familiâ,
Hominem exornavit. Cæteri tabulam suam
Portant, rogantes victum. Quos casu obvios
Simonides ut vidit; "Dixi," inquit, "mea
Mecum esse cuncta: vos quod rapuistis, perît."

FABULA XXII.

Mons Parturiens.

Mons parturibat, gemitus immanes ciens:
Eratque in terris maxima exspectatio.
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi,
Qui, magna cum minaris, extricas nihil.

FABULA XXIII.

Formica et Musca.

Formica et Musca contendebant acriter,
Quæ pluris esset. Musca sic cœpit prior:
"Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm:
Moror inter aras, templa perlustro omnia:
In capite regis sedeo, cum visum est mihi;
Et matronarum casta delibo oscula:
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit, rustica?"—
"Est gloriosus sane convictus Deûm;
Sed illi qui invitatus, non qui invisus est.
Reges commemoras, et matronarum oscula:

Ego granum in hiemem cum studiose congero,
Te circa murum video pasci stercore.
Aras frequentas: nempe abigeris, quo venis.
Nihil laboras: ideo, cum opus est, nil habes.
Superba jactas, tegere quod debet pudor.
Æstate me lacessis; cum bruma est, siles.
Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto rettudi superbiam."
  Fabella talis hominum discernit notas,
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

FABULA XXIV.

Simonides a Diis servatus.

Quantum valerent inter homines literæ,
Dixi superius; quantus nunc illis honos
A Superis sit tributus, tradam memoriæ.
  Simonides, idem ille de quo rettuli,
Victor laudem cuidam pyctæ ut scriberet,
Certo conductus pretio, secretum petît.
Exigua cum frenaret materia impetum,
Usus poëta moris est licentiâ;
Atque interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ.
Opus approbavit: sed mercedis tertiam
Accepit partem. Cum reliquum posceret,
"Illi," inquit, "reddant, quorum sunt laudis duæ:
Verum, ut ne irate dimissum te censeas,
Ad cœnam mihi promitte: cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi."—
Fraudatus quamvis, et dolens injuriâ,
Ne malè dimissus gratiam corrumperet,
Promisit: rediit horâ dictâ: recubuit.
Splendebat hilare poculis convivium:
Magno apparatu læta resonabat domus;

Repente duo cum juvenes, sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandant, ut ad se provocet Simoniden;
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simoniden.
Unum promôrat vix pedem triclinio,
Ruina camaræ subito oppressit cæteros;
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam,
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes sciverunt Numinum præsentiam
Vati dedisse vitam mercedis loco.

EPILOGUS, AD EUTYCHUM.

Supersunt mihi, quæ scribam; sed parco sciens:
Primum, esse ne tibi videar molestior,
Distringit quem multarum rerum varietas:
Dein, siquis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiæ tanta abundet copia,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitati nostræ præmium ut reddas, peto,
Quod es pollicitus: exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est quotidie:
Et hoc minus perveniet ad me muneris,
Quo plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celerius cœpero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ,
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua;
Cum jam desierit esse beneficium utile,
Et mors vicina flagitârit debitum.
Stultum admovere tibi preces sexcenties,
Proclivis ultro cum sis misericordiæ.
Sæpe impetravit veniam confessus reus:
Quanto innocenti justius debet dari!

Tuæ prius sunt partes; aliorum dein;
Similique gyro venient aliorum vices.
Decerne, quod religio, quod patitur fides;
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus, quem proposuit, terminum:
Sed difficulter continetur spiritus;
Integritatis qui sinceræ conscius,
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requiris? apparebunt tempore.
Ego, quondam legi quam puer sententiam,
" Palam mutire plebeio piaculum est,"
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

PHÆDRI

FABULARUM

LIBER V.

PROLOGUS.

Cum destinâssem terminum operi statuere,
In hoc, ut aliis esset materiæ satis;
Consilium tacito corde damnavi statim.
Nam, siqui talis etiam tituli est [æmulus;]
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illud ipsum cupiat famæ tradere,
Sua cuique cum sit animi cogitatio,
Colorque proprius? Ergo non levitas mihi,
Sed certa ratio, causam scribendi dedit.
Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis,
(Quas Æsopeas, non Æsopi, nomino,
Quia paucas ille ostendit, ego plures fero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis)
Quintum libellum, cum vacârit, perleges.
Huic obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est: quod tu, quod similes tui,
Vestras in chartas verba transfertis mea;
Dignumque longâ judicatis memoriâ:
Illiteratum plausum nec desidero.

Poëta rursus.

Æsopi nomen sicubi interposuero,
Cui reddidi jampridem quidquid debui,
Auctoritatis esse scito gratiâ.
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo;
Qui pretium operibus majus inveniunt, [novo
Si marmori adscripsêre Praxitelen, Scopan
Æri, Myronem argento, tabulæ Zeuxidem:
Adeo fucatæ plus vetustati favet]
Invidia mordax, quam bonis præsentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror:
* * * * *

FABULA I.

Demetrius et Menander.

Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas cum occupavit imperio improbo;
Ut mos est vulgi, passim et certatim ruunt;
"Feliciter!" succlamant. Ipsi principes
Illam osculantur, quâ sunt oppressi, manum,
Tacite gementes tristem fortunæ vicem.
Quinetiam resides et sequentes otium,
Ne defuisse noceat, reptant ultimi.
In quîs Menander, nobilis comœdiis,
(Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri)
Unguento delibutus, vestitu affluens,
Veniebat gressu delicato et languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine;
"Quisnam cinædus ille in conspectu meo
Audet venire?" Responderunt proximi;
"Hic est Menander scriptor." Mutatus statim,
[* *Compellat hominem blande, dextramque arripit.* *]

FABULA II.

Viatores et Latro.

[* *Viam expediti pariter carpebant duo;*
Imbellis alter, alter at promtus manu.
Occurrit illis latro, et, intentans necem,
Aurum poposcit. Audax, confestim irruens,
*Vim vi repellit, ac ferro incautum occupat,**]
Et vindicavit sese forti dexterâ.
Latrone occiso, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium: dein, rejectâ pænulâ,
" Cedo," inquit, " illum: jam curabo sentiat,
Quos attentârit."—Tunc, qui depugnaverat:
" Vellem istis verbis saltem adjuvisses modo:
Constantior fuissem, vera existimans.
Nunc conde ferrum et linguam pariter futilem,
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus, quantis fugias viribus,
Scio, quam virtuti non sit credendum tuæ."
Illi assignari debet hæc narratio,
Qui re secundâ fortis est, dubiâ fugax.

FABULA III.

Calvus et Musca.

Calvi momordit musca nudatum caput;
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit gravem.
Tunc illa, irridens; " Punctum volucris parvulæ
Voluisti morte ulcisci: quid facies tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?"
Respondit, " Mecum facile redeo in gratiam,
Cui non fuisse mentem lædendi scio:
Sed te, contemti generis animal improbum,
Quæ delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare vel majore incommodo."
Hoc argumentum veniam [modo dari docet,]

Qui casu peccat: nam, qui consilio est nocens,
Illum esse quâvis pœnâ dignum judico.

FABULA IV.

Homo et Asinus.

Quidam immolâsset verrem cum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat suâ,
Asello jussit reliquias poni hordei.
Quas adspernatus, ille sic locutus est:
"Libenter istum prorsus appeterem cibum,
Nisi, qui nutritus illo est, jugulatus foret."
  Hujus respectu fabulæ deterritus,
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dices, "Qui rapuêre, divitias habent."
Numeremus, agedum, qui deprensi perierint:
Majorem turbam punitorum reperies.
Paucis temeritas est bono, multis malo.

FABULA V.

Scurra et Rusticus.

Pravo favore labi mortales solent;
Et, pro judicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
  Facturus ludos quidam dives nobiles,
Proposito cunctos invitavit præmio;
Quam quisque posset, ut novitatem ostenderet.
Venêre artifices laudis ad certamina.
Quos inter Scurra, notus urbano sale,
Habere dixit se genus spectaculi,
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulo ante vacua, turbam deficiunt loca.
In scenâ vero postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,

Silentium ipsa fecit exspectatio.
Ille in sinum repente demisit caput,
Et sic porcelli vocem est imitatus suâ,
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti juberent. Quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo.
Hoc videt ut fieri Rusticus, "Non (mehercule)
Me vincet," inquit: et statim professus est,
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major: jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi, sedent.
Uterque prodit: Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, et clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere (quod faciebat scilicet,
Sed, in priore quia nil compererant, latens)
Pervellit aurem vero, quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.
Acclamat populus, Scurram multo similius
Imitatum; et cogit Rusticum trudi foras.
At ille profert ipsum porcellum e sinu;
Turpemque aperto pignore errorem probans;
"En, hic declarat, quales sitis judices."

Poëta.

Adhuc supersunt multa, quæ possim eloqui:
Et copiosa abundat rerum varietas.
Sed temperatæ suaves sunt argutiæ;
Immodicæ offendunt. Quare, vir sanctissime,
Particulo, (chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium literis)
Si non ingenium, certe brevitatem approba;
Quæ commendari tanto debet justius,
Quanto poëtæ sunt molesti validius.

FABULA VI.

Duo Calvi.

Invenit calvus forte in trivio pectinem.
Accedens alter, æque defectus pilis,
“ Eia,” inquit, “ in commune, quodcumque est lucri.”
Ostendit ille prædam, et adjecit simul;
“ Superûm voluntas favit; sed, fato invido,
Carbonem (ut aiunt) pro thesauro invenimus.”
Quem spes delusit, huic querela hæc convenit.

FABULA VII.

Princeps Tibicen.

Ubi vanus animus, aurâ captus frivolâ,
Arripuit insolentem sibi fiduciam,
Facile ad derisum stulta levitas ducitur.
Princeps Tibicen notior paulo fuit,
Operam Bathyllo solitus in scenâ dare.
Is forte ludis, (non satis memini, quibus)
Dum pegma rapitur, concidit casu gravi
Necopinus, et sinistram fregit tibiam;
Duas cum dextras maluisset perdere.
Inter manus sublatus, et multum gemens,
Domum refertur. Aliquot menses transeunt,
Ad sanitatem dum venit curatio.
Ut spectatorum mos est, et lepidum genus,
Desiderari cœpit, cujus flatibus
Solebat excitari saltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobiles;
Et incipiebat Princeps ingredier. Eum
Adducit pretio, precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die,
Qui simul advenit, rumor de Tibicine
Fremit in theatro: quidam affirmant mortuum,

Quidam in conspectum proditurum sine morâ.
Aulæo misso, devolutis tonitrubus,
Dî sunt locuti more translaticio.
Tunc chorus ignotum more docto canticum
Insonuit, cujus hæc fuit sententia;
"Lætare, incolumis, Roma, salvo Principe."
In plausus consurrectum est. Jactat basia
Tibicen; gratulari fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intelligit:
Magnoque risu canticum repeti jubet.
Iteratur. Illic homo meus se in pulpito
Totum prosternit. Plaudit illudens eques:
Rogare populus hunc coronam existimat.
Ut vero cuneis notuit res omnibus;
Princeps, ligato crure niveâ fasciâ,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis,
Superbiens honore divinæ domûs,
Ab universis capite est protrusus foras.

FABULA VIII.

Occasio depicta.

Cursu volucri pendens in novaculâ,
Calvus, comosâ fronte, nudo corpore,
Quem si occupâris, teneas; elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere;
Occasionem rerum significat brevem.
Effectus impediret ne segnis mora,
Finxêre antiqui talem effigiem Temporis.

FABULA IX.

Taurus et Vitulus.

Angusto in aditu Taurus, luctans cornibus,
Cum vix intrare posset ad præsepia;
Monstrabat Vitulus, quo se pacto flecteret.

"Tace," inquit: "ante hoc novi, quam tu natus es."
Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABULA X.

Venator et Canis.

Adversus omnes fortis et velox feras,
Canis cum domino semper fecisset satis,
Languere cœpit annis ingravantibus.
Aliquando objectus hispidi pugnæ suis,
Arripuit aure: sed cariosis dentibus
Prædam dimisit. Hîc tum Venator dolens
Canem objurgavit. Cui senex contra Latrans:
"Non me destituit animus, sed vires meæ.
Quod fuimus, lauda, si jam damnas, quod sumus."
Hoc cur, Philete, scripserim, pulchre vides.

Quinque PHÆDRI Fabulæ,

a MARQUARDO GUDIO

e veteri Manuscripto recuperatæ.

(1.) *Miluus Ægrotans.*

Multos cum menses ægrotâsset Miluus,
Nec jam videret esse vitæ spem suæ;
Matrem rogabat, sancta circumiret loca,
Et pro salute vota faceret maxima.
"Faciam," inquit, "fili: sed, opem ne non impetrem,
Vehementer vereor. Tu, qui, delubra omnia
Vastando, cuncta polluisti altaria,
Sacrificîs nullis parcens, nunc quid vis rogem?"

(2.) *Lepores vitæ pertæsi.*

Qui sustinere non potest suum malum,
Alios inspiciat, et discat tolerantiam.
Aliquando in silvis strepitu magno conciti,
Lepores clamant, se, propter assiduos metus,
Finire velle vitam. Sic quemdam ad lacum
Venerunt, miseri quo se præcipites darent.
Adventu quorum postquam ranæ territæ
Virides in algas misere fugientes ruunt:
"Heus!" inquit unus, "sunt et alii, quos timor
Vexat malorum. Ferte vitam, ut cæteri."

(3.) *Vulpes et Jupiter.*

Naturam turpem nulla fortuna obtegit.
Humanam in speciem cum vertisset Jupiter
Vulpem, regali pellex ut sedit throno,
Scarabæum vidit prorepentem ex angulo;

Notamque ad prædam celeri prosiluit gradu.
Superi risêre: magnus erubuit Pater;
Repudiatam turpemque pellicem expulit,
His prosecutus: "Vive, quo digna es modo,
Quæ nostris uti meritis digne non potes."

(4.) *Leo et Mus.*

Ne quis minores lædat, fabula hæc monet.
Leone in silvâ dormiente, rustici
Luxuriabant mures; et unus ex iis
Super cubantem casu quodam transiit.
Expergefactus miserum Leo celeri impetu
Arripuit: ille veniam sibi dari rogat;
Crimen fatetur, peccatum imprudentiæ.
Hoc Rex ulcisci gloriosum non putans,
Ignovit, et dimisit. Post paucos dies,
Leo dum vagatur noctu, in foveam decidit.
Captum ut se agnovit laqueis, voce maximâ
Rugire cœpit: cujus immanem ad sonum
Mus subito accurrens, "Non est quod timeas," ait.
"Beneficio magno gratiam reddam parem."
Mox omnes artus, artuum et ligamina,
Lustrare cœpit; cognitosque dentibus
Nervos rodendo, laxat ingenia artuum.
Sic captum Mus Leonem silvis reddidit.

(5.) *Homo et Arbores.*

Pereunt, suis auxilium qui dant hostibus.
Factâ bipenni, quidam ab arboribus petit,
Manubrium ut darent e ligno quod foret
Firmum: jusserunt omnes oleastrum dari.
Accepit munus; aptans et manubrium,
Cœpit securi magna excidere robora.
Dumque eligebat quæ vellet, sic Fraxino
Dixisse fertur Quercus, "Merito cædimur."

FLAVII AVIANI
FABULÆ.

PRÆFATIO.

Avianus Theodosio.

Dubitanti mihi, Theodosi optime, quonam literarum titulo nostri nominis memoriam mandaremus, fabularum textus occurrit; quod in his urbane concepta falsitas deceat, et non incumbat necessitas veritatis. Nam quis tecum de oratione, quis de poëmate, loqueretur, cum in utroque literarum genere et Atticos Græcâ eruditione superes, et Latinitate Romanos? Hujus ergo materiæ ducem nobis Æsopum noveris, qui, responso Delphici Apollinis monitus, ridicula orsus est, ut legenda firmaret. Verum has pro exemplo fabulas et Socrates divinis operibus indidit, et poëmati suo Flaccus aptavit; quod in se, sub jocorum communium specie, vitæ argumenta contineant: quas Græcis iambis Babrius repetens, in duo volumina coarctavit. Phædrus etiam partem aliquam quinque in libellos resolvit. De his ergo ad quadraginta et duas in unum redactas fabulas edidi; quas, rudi Latinitate compositas, elegis sum explicare conatus. Habes ergo opus, quo animum oblectes, ingenium exerceas, sollicitudines leves, totumque vivendi ordinem cautus agnoscas. Loqui vero arbores, feras cum hominibus gemere, verbis certare volucres, animalia ridere, fecimus; ut, pro singulorum necessitatibus, vel ab ipsis animis sententia proferatur.

FABULA I.

Rustica et Lupus.

Rustica deflenti parvo juraverat olim,
Ni taceat, rabido quod foret esca lupo.
Credulus hanc vocem Lupus audiit, et manet ipsas
Pervigil ante fores, irrita vota gerens.
Nam lassata puer nimiæ dat membra quieti:
Spem quoque raptori sustulit inde fames.
Hunc ubi silvarum repetentem lustra suarum
Jejunum conjux sensit adesse lupa,
"Cur," inquit "nullam refers de more rapinam,
Languida consumtis sed trahis ora genis?"—
"Ne mireris," ait, "deceptum fraude malignâ,
Vix miserum vacuâ delituisse fugâ.
Nam, quæ præda, rogo, quæ spes contingere posset,
Jurgia nutricis cum mihi verba darent?"
Hæc sibi dicta putet, seque hac sciat arte notari,
Femineam quisquis credidit esse fidem.

FABULA II.

Aquila et Testudo.

Pennatis avibus quondam Testudo locuta est,
Si quis eam volucrem constituisset humi;
Protinus e rubris conchas proferret arenis,
Quîs pretium nitido cortice bacca daret;
Indignans sibimet, tardo quod sedula gressu
Nil ageret toto, perficeretque, die.
Ast, ubi promissis Aquilam fallacibus implet,
Experta est similem perfida lingua fidem.
Et male mercatis dum quærit sidera pennis,
Occidit infelix alitis ungue fero.
Tum quoque sublimis, cum jam moreretur, in auras
Ingemuit, votis hæc licuisse suis:

Atque ait, "Excessæ post hæc documenta quietis
Non sine supremo magna labore peti."
Sic, quicumque novâ sublatus laude tumescit,
Dat merito pœnas, dum meliora cupit.

FABULA III.

Cancer et Mater.

Curva retrocedens cum fert vestigia Cancer,
Hispida saxosis terga relisit aquis.
Hunc genitrix facili cupiens procedere gressu,
Talibus alloquiis præmonuisse datur:
"Ne tibi transverso placeant hæc devia, nate;
Rursus in obliquos neu velis ire pedes.
Sed, nisu contenta ferens vestigia recto,
Innocuos [proso] tramite siste gradus."—
Cui natus, "Faciam, si me præcesseris," inquit;
"Rectaque monstrantem certior ipse sequar:"
Nam stultum nimis est, cum tu pravissima tentes,
Alterius censor ut vitiosa notes.

FABULA IV.

Boreas et Sol.

Immitis Boreas, placidusque, ad sidera, Phœbus,
Jurgia cum magno conseruêre Jove,
Quis prior inceptum peragat: mediumque per orbem
Carpebat solitum forte viator iter.
Convenit hanc potius liti præfigere causam,
Pallia nudato decutienda viro.
Protinus, impulsus ventis, circumtonat æther,
Et gelidus nimias depluit imber aquas.
Ille magis duplicem lateri circumdat amictum,
Turbida submotos quâ trahit aura sinus.
Sed tenues radios paulatim increscere Phœbus
Jusserat, ut nimio surgeret igne jubar;

Donec, lassa volens requiescere membra, viator
  Depositâ fessus veste resedit humi.
Tunc victor docuit præsentia numina Titan,
  Nullum præmissis vincere posse minis.

FABULA V.

Rusticus et Asinus.

Metiri se quemque decet, propriisque juvari
  Laudibus, alterius nec bona ferre sibi;
Ne detracta gravem faciant miracula risum,
  Cœperit in solitis cum remeare malis.
Exuvias Asinus Gætuli forte leonis
  Repperit, et spoliis induit ora novis.
Aptavitque suis incongrua tegmina membris,
  Et miserum tanto pressit honore caput.
Ast, ubi terribilis animo circumstetit horror,
  Pigraque præsumtus venit in ossa vigor;
Mitibus ille feris communia pabula calcans,
  Turbabat pavidas per sua rura boves.
Rusticus hunc magnâ postquam deprendit ab aure,
  Correptum vinclis verberibusque domat.
Et, simul abstracto denudans corpora tergo,
  Increpat his miserum vocibus ille pecus:
"Forsitan ignotos mutato tegmine fallas;
  At mihi, qui quondam, semper asellus eris."

FABULA VI.

Rana et Vulpes.

Edita gurgitibus, olimque immersa profundo,
  Et luteis tantum semper amica vadis,
Ad superos colles herbosaque prata recurrens,
  Mulcebat miseras turgida rana feras,
Callida quod posset gravibus succurrere morbis,
  Et vitam ingenio continuare suo:

Nec se Pæonio jactat cessisse magistro,
Quamvis perpetuos curet in orbe Deos.
Tunc Vulpes, pecudum ridens astuta quietem,
Verborum vacuam prodidit esse fidem.
"Hæc dabit ægrotis," inquit, "medicamina membris,
Pallida cœruleus cui notat ora color?"
Ne sibimet quisquam de rebus inaniter ullis,
Quas nequit, imponat, fabula nostra docet.

FABULA VII.

Canis.

Haud facile est pravis innatum mentibus, ut se
Muneribus dignas suppliciove putent.
Forte Canis quondam, nullis latratibus horrens,
Nec patulis primum rictibus ora trahens,
Mollia sed pavidæ submittens verbera caudæ,
Concitus audaci vulnera dente dabat.
Hunc dominus, ne quem probitas simulata lateret,
Jusserat in rabido gutture ferre nolam.
Faucibus innexis crepitantia subligat æra,
Quæ facili motu signa cavenda darent.
Hæc tamen ille sibi credebat præmia ferri,
Et similem turbam despiciebat ovans.
Tunc insultantem senior de plebe superbum
Aggreditur, tali singula voce monens:
"Infelix! quæ tanta rapit dementia sensum,
Munera pro meritis si cupis ista dari?
Non hoc virtutis decus ostentatur in ære;
Nequitiæ testem sed geris inde sonum."

FABULA VIII.

Camelus.

Contentum propriis sapientem vivere rebus,
  Nec cupere alterius, fabula nostra monet;
[Indignata cito ne stet Fortuna recursu,]
  Atque eadem minuat, quæ dedit ante, rota.
Corporis immensi fertur pecus isse per auras,
  Et magnum precibus sollicitâsse Jovem:
Turpe nimis cunctis irridendumque videri,
  Insignes geminis cornibus ire boves;
Et solum nullâ munitum parte Camelum,
  Objectum cunctis expositumque feris.
Jupiter arridens, postquam sperata negavit,
  Insuper et magnæ sustulit âuris onus.
"Vive minor merito, cui sors non sufficit," inquit;
  "Et tua perpetuum, livide, damna geme."

FABULA IX.

Viatores.

Montibus ignotis, curvisque in vallibus arctum
  Cum socio quidam suscipiebat iter.
Securus, quodcumque malum Fortuna tulisset,
  Robore collato posset uterque pati.
Dumque per inceptum vario sermone feruntur,
  In mediam præceps convenit ursa viam.
Horum alter, facili comprendens robora cursu,
  In viridi trepidum fronde pependit onus.
Ille trahens nullo jacuit vestigia gressu,
  Exanimem fingens, sponte relisus humi.
Continuo, prædam cupiens, fera sæva cucurrit,
  Et miserum curvis unguibus ante levat.
Verum, ubi concreto riguerunt membra timore,
  (Nam solitus mentis liquerat ossa calor)
Tunc olidum credens, quamvis jejuna, cadaver,

Deserit, et lustris conditur ursa suis.
Sed, cum securi paulatim in verba redîssent,
Liberior justo, qui fuit ante fugax:
"Dic, sodes, quidnam trepido tibi rettulit ursa?
Nam secreta diu, multaque, verba dedit."—
"Multa quidem monuit; tamen hæc quoque maxima jussit,
Quæ misero semper sunt facienda mihi:
'Ne facile alterius repetas consortia,' dixit,
'Rursus ab insanâ ne capiare ferâ.'"

FABULA X.

Eques calvus.

Calvus eques, capiti solitus religare capillos,
Atque alias nudo vertice ferre comas;
Ad campum nitidis venit conspectus in armis,
Et facilem frenis flectere cœpit equum.
Hujus ab adverso Boreæ spiramina perflant;
Ridiculum populo conspiciente caput.
Nam mox dejecto nituit frons nuda galero,
Discolor appositâ quæ fuit ante comâ.
Ille sagax, tantis cum risus millibus esset,
Distulit admotâ calliditate jocum.
"Quid mirum positos," referens, "fugisse capillos,
Quem prius æquævæ deseruêre comæ?"
Ridiculo cuiquam cum sis, absolvere temet
Oppositâ veri cum ratione stude.

FABULA XI.

Olla ærea, et Olla lutea.

Arripiens geminas ripis cedentibus ollas,
Insanis pariter flumen agebat aquis.
Sed diversa duas ars et natura creavit:
Ære prior fusa est, altera ficta luto.

Dispar erat fragili et solidæ concordia motûs;
  Incertumque vagus amnis habebat iter.
Ne tamen allisam confringeret ærea testam,
  Jurabat: [sociam at] longius ire viam
Illa timens, (ne quid levibus graviora nocerent,
  Et quia nulla brevi est cum meliore fides)
"Quamvis securam verbis me feceris," inquit,
  "Non timor ex animo discutiendus erit.
Nam me sive tibi, seu te mihi, conferat unda,
  Semper ero ambobus subdita sola malis."
Pauperior caveat sese sociare potenti;
  Namque fides illi cum parili melior.

FABULA XII.

Rusticus, qui Thesaurum invenerat.

Rusticus, impresso molitus vomere terram,
  Thesaurum sulcis prosiluisse videt.
Mox indigna animo properante relinquit aratra,
  Semina compellens ad meliora boves.
Continuo supplex Telluri construit aras,
  Quæ sibi depositas sponte dedisset opes.
Hunc Fortuna novis gaudentem provida rebus
  Admonet, indignam se quoque thure dolens.
"Nunc inventa meis non prodis munera templis,
  Atque alios mavis participare Deos.
Sed, cum surrepto fueris tristissimus auro,
  Me primam lacrymis sollicitabis inops.
[Non me ridenti, sed tristi, cernere vultu
  Fas erit, et vacua sint tibi vota tua."]
Unius accepto peccat grave quisque talento,
  Si, quod ab hoc sumsit, imputat hoc alii.

FABULA XIII.

Taurus et Hircus.

Immensum Taurus fugeret cum forte leonem,
Tutaque desertis quæreret antra viis;
Speluncam reperit, quam tunc hirsutus habebat,
Cinyphii ductor qui solet esse gregis.
Ast, ubi submissâ meditantem irrumpere fronte
Obvius obliquo terruit ore caper;
Tristis abit, longâque fugax de valle locutus,
(Nam timor expulsum jurgia ferre vetat)
" Non te demissis setosum, putide, barbis,
Illum, qui superest, insequiturque, tremo.
Nam, si discedat, nosces, stultissime, quantum
Discrepet a Tauri viribus hircus olens."
Dum cupis illatum tibimet par solvere damnum,
Absque tuo damno hocce caveto fore.

FABULA XIV.

Simia et Jupiter.

Jupiter in toto quondam quæsiverat orbe,
Munera natorum qui meliora daret.
Certatim ad regem currit genus omne ferarum,
Permixtumque homini cogitur ire pecus.
Sed nec squamigeri desunt ad jurgia pisces,
Vel quidquid volucrum purior aura vehit.
Inter quos trepidæ ducebant pignora matres,
Judicio tanti discutienda Dei.
Tunc brevis informem traheret cum Simia natum,
Ipsum etiam in risum compulit ire Jovem.
Hanc tamen ante alias rupit turpissima vocem,
Dum generis crimen sic abolere cupit:
" Jupiter hoc nôrit, maneat victoria siquem,
Judicio superest omnibus iste meo."
Ergo mos homini est: quidquid sibi fecerit ipse,

Vile licet maneat, comprobat ipse tamen.
Nolo velis rerum quidquam laudare tuarum,
Alterius nisi sint ore probata prius.

FABULA XV.

Grus et Pavo.

Threïciam volucrem fertur Junonius ales
Communi sociam [contemerâsse] cibo.
Namque inter varias fuerat discordia formas,
Magnaque de facili jurgia lite trahunt:
Quod sibi multimodo fulgerent membra decore,
Cœruleam facerent livida terga gruem.
Et, simul, erectæ circumdans tegmina caudæ,
Sparserat arcanum rursus in astra jubar.
Illa, licet nullo pennarum certet honore,
His tamen insultans vocibus usa datur:
"Quamvis innumerus plumas variaverit ordo,
Mersus humi semper florida terga geris.
Ast ego deformi sublimis in aëra pennâ,
Proxima sideribus numinibusque, feror."
Si quâdam virtute nites, ne despice quemquam;
Ex aliâ quâdam forsan et ipse nitet.

FABULA XVI.

Quercus et Arundo.

Montibus e summis radicitus eruta quercus
Decidit, insani turbine victa Noti.
Quam tumidis subter decurrens alveus undis
Suscipit, et fluvio præcipitante rapit.
Verum, ubi diversis impellitur ardua ripis,
In fragiles calamos grande resedit onus.
Tunc, sic exiguo connectens cæspite ramos,
Miratur, liquidis quod stet arundo vadis.
Se quoque tam vasto necdum consistere trunco,

Ast illam tenui cortice ferre minas.
Stridula mox blando respondit canna susurro,
Seque magis tutam debilitate docet.
"Tu rabidos," inquit, "ventos, sævasque procellas,
Despicis, et, totis viribus acta, ruis.
Ast ego surgentes paulatim demoror Austros,
Et quamvis levibus provida cedo Notis.
In tua præruptus offendit robora nimbus;
Motibus aura meis ludificata perit."
Hæc nos dicta monent magnis obsistere frustra,
Paulatimque truces exsuperare minas.

FABULA XVII.

Venator et Tigris.

Venator, jaculis haud irrita vulnera torquens,
Turbabat rapidas per sua lustra feras.
Tum pavidis audax cupiens succurrere Tigris
Verbere commotas jussit adesse minas.
Ille tamen, solito contorquens tela lacerto,
"Nunc tibi, qualis eram, nuntius iste refert."
Et simul emisso trajecit viscera ferro;
Perstrinxitque citos hasta cruenta pedes.
Molliter affixum traheret cum saucia telum,
A trepidâ fertur vulpe retenta diu,
Dum rogat, unde foret, qui talia vulnera ferret;
Aut ubinam jaculum delituisset agens.
Illa gemens, fractoque loqui vix murmure cœpit;
Nam solitas voces ira dolorque rapit.
"Nulla quidem medio convenit in aggere forma,
Quæque oculis olim sit repetenda meis.
Sed cruor, et validis in nos directa lacertis
Ostendunt aliquem tela fuisse virum."
Bruta licet soleant animalia jure timeri,
Omnibus est illis plus metuendus homo.

FABULA XVIII.

Juvenci et Leo.

Quattuor immensis quondam per prata juvencis
Fertur amicitiæ tanta fuisse fides,
Ut simul emissos nullus divelleret error,
Rursus et e pastu turba rediret amans.
Hos quoque, collatis inter se cornibus, ingens
Dicitur in silvis pertimuisse Leo,
Dum metus oblatam prohibet tentare rapinam,
Et conjuratos horret adire boves.
Et, quamvis audax factisque immanior esset,
Tantorum solus viribus impar erat.
Protinus aggreditur pravis insistere verbis,
[Collectum] cupiens dissociare pecus.
Et, postquam dictis animos disjunxit acerbis,
Invasit miserum, diripuitque, gregem.
Tunc quidam ex illis: "Vitam servare quietam
Qui cupit, ex nostrâ discere morte potest.
Neve cito admotas verbis fallacibus aures
Impleat, aut veterem deserat ante fidem."

FABULA XIX.

Abies et Dumus.

Horrentes Dumos Abies pulcherrima risit,
Cum facerent formæ jurgia magna suæ;
Indignum referens cunctis certamen haberi,
Quos meritis nullus consociaret honos.
"Nam mihi deductum surgens in nubila corpus
Verticis erectas tollit in astra comas.
Puppibus et patulis mediâ cum sede locamur,
In me suspensos explicat aura sinus.
At, tibi deformem quod dant spineta figuram,
Despectum cuncti præteriêre viri." —
Ille refert: "Nunc læta quidem bona sola fateris;

Et nostris frueris imperiosa malis:
Sed, cum pulchra minax succidet membra securis,
Quam velles spinas tunc habuisse meas!"
Nemo suæ carnis nimium lætetur honore;
Ne, vilis factus, post sua damna gemat.

FABULA XX.

Piscator et Piscis.

Piscator, solitus prædam deprendere setâ,
Exigui piscis vile trahebat onus.
Sed, postquam superas captum perduxit ad auras,
Atque avido fixum vulnus ab ore tulit;
"Parce, precor," supplex lacrymis ita dixit obortis;
"Nam quanta ex nostro corpore lucra feres?
Nunc me saxosis genitrix fecunda sub antris
Fudit, et in propriis ludere jussit aquis.
Tolle minas, tenerumque tuis sine crescere mensis:
Hæc tibi me rursum litoris ora dabit.
Protinus immensi depastus cœrula ponti,
Pinguior ad calamum sponte recurro tuum."—
Ille, nefas captum referens absolvere piscem,
Difficiles queritur casibus esse vices:
"Nam miserum est," inquit, "præsentem amittere prædam,
Stultius et rursum vota futura sequi."
Incertâ pro spe, non munera certa relinque,
Ne rursus quæras forte, nec invenias.

FABULA XXI.

Rusticus et Avis.

Parvula progeniem terræ mandaverat ales,
Quâ stabat viridi cæspite flava seges.
Rusticus, hanc fragili cupiens decerpere culmo,
Vicinam supplex forte petebat opem.

Sed vox implumes turbavit credula nidos,
  Suaserat et laribus continuare fugam.
Cautior hos, remeans, prohibet discedere mater:
  Nam, "Quid ab externis proficietur?" ait.
Ille iterum caris operam mandavit amicis.
  At genitrix rursum tutior inde manet.
Sed, postquam curvas dominum comprendere falces,
  Frugibus et veram sensit adesse manum;
"Nunc," ait, "o miseri, dilecta relinquite rura,
  Cum spem de propriis viribus ille petit."

FABULA XXII.

Invidus et Cupidus.

Jupiter, ambiguas hominum prædiscere mentes,
  Ad terras Phœbum misit ab arce poli.
Tunc duo diversis poscebant numina votis:
  Namque alter cupidus, invidus alter erat.
His sese medium Titan, scrutatus utrumque,
  Obtulit, et, precibus ut peteretur, ait:
"Præstabit facilis: nam, quæ speraverit unus,
  Protinus hæc alter congeminata feret."
Sed, cui longa jecur nequeat satiare cupido,
  Distulit admotas in sua damna preces;
Spem sibi confidens alieno crescere voto,
  Seque ratus solum munera ferre duo.
Ille, ubi captantem socium sua præmia vidit,
  Supplicium proprii corporis optat ovans.
Nam petit, exstinctus ut lumine degeret uno,
  Alter ut, hoc duplicans, vivat utroque carens.
Tunc sortem sapiens humanam risit Apollo,
  Invidiæque malum rettulit inde Jovi.
Quæ, dum proventis aliorum gaudet iniquis,
  Lætior infelix et sua damna cupit.

FABULA XXIII.

Statuarius.

Venditor, insignem referens de marmore Bacchum,
  Expositum pretio fecerat esse Deum.
Nobilis hunc quidam funestâ in sede sepulcri,
  Mercari cupiens, compositurus erat.
Alter, adoratis ut ferret munera templis,
  Redderet et sacro debita vota loco.
"Nunc," ait, "ambiguum facies de mercibus omen,
  Cum spes et pretium pectora dispar agit.
Et me defunctis, seu malis tradere Divis,
  Sive decus busti, seu velis esse Deum;
Subdita nequitiæ est magni reverentia Bacchi,
  Atque eadem retinet funera nostra manus."
Convenit hoc illis, quibus est permissa potestas,
  An prodesse aliis, vel nocuisse, velint.

FABULA XXIV.

Venator et Leo.

Certamen longâ protractum lite gerebant
  Venator quondam, nobilis atque Leo.
Hi cum perpetuum cuperent in jurgia finem,
  Edita continuo forte sepulcra vident.
Illic docta manus flectentem colla Leonem
  Fecerat in gremio procubuisse Viri.
Scilicet affirmans picturâ teste superbum
  Se fieri; exstinctam nam docet esse feram.
Ille, graves oculos ad inania signa retorquens,
  Infremit, et rabido pectore verba dedit:
"Irrita te generis subiit fiducia vestri,
  Artificis testem si cupis esse manum.
Quod si nostra novum caperet sollertia sensum,
  Sculperet ut docili pollice saxa Leo;

Tunc Hominem adspiceres oppressum murmure solo,
Conderet ut rabidis ultima fata genis."

FABULA XXV.

Puer et Fur.

Flens Puer extremam putei consedit ad undam,
Vana supervacuis rictibus ora trahens.
Callidus hunc lacrymis postquam Fur vidit obortis,
Quænam tristitiæ sit modo causa, rogat.
Ille, sibi abrupti fingens discrimina funis,
Atque auri queritur desiluisse cadum.
Nec mora: sollicitam traxit manus improba vestem:
Exutus putei protinus ima petit.
Parvulus, exiguo circumdans pallia collo,
Sentibus immersus delituisse datur.
Sed, post fallaci suscepta pericula voto,
Tristior, amissâ veste, resedit humi:
Dicitur his sollers vocem rupisse querelis,
Et gemitu summos sollicitâsse Deos:
"Perdita, quisquis erit, posthac sibi pallia credat,
Qui putat in liquidis quod natat urna vadis."
Nemo nimis cupide sic res desideret ullas,
Ne, plus cum cupiat, perdat et id quod habet.

FABULA XXVI.

Leo et Capella.

Viderat excelsâ pascentem rupe Capellam,
Comminus esuriens cum Leo ferret iter.
Et prior, "Heus!" inquit, "præruptis ardua saxis
Linque; nec hirsutis pascua quære jugis:
Sed cytisi croceum per prata virentia florem,
Et glaucas salices, et thyma grata, pete."—
Illa gemens, "Desiste, precor, fallaciter," inquit,
"Securam placidis insimulare dolis.

Vera licet moneas, majora pericula tollas,
Tu tamen his dictis non facis esse fidem.
Nam, quamvis rectis constet sententia verbis,
Suspectam hanc rabidus consiliator habet."
Ne citius blandis cujusquam credito dictis;
Sed, si sint fidi, respice quid moneant.

FABULA XXVII.

Cornix et Urna.

Ingentem sitiens Cornix adspexerat urnam,
Quæ minimam fundo continuisset aquam.
Hanc enisa diu planis effundere campis,
Scilicet ut nimiam pelleret inde sitim;
Postquam nulla viam virtus dedit, admovet omnes
Indignata novâ calliditate dolos.
Nam brevis, immersis accrescens sponte lapillis,
Potandi facilem præbuit unda viam.
Viribus hæc docuit quam sit prudentia major,
Quâ cœptum volucris explicuisset opus.

FABULA XXVIII.

Rusticus et Juvencus.

Vincla recusanti, dedignantique Juvenco
Aspera mordaci subdere colla jugo,
Rusticus obliquâ succidens cornua falce,
Credidit insanum defremuisse pecus.
Cautus et immenso cervicem innectit aratro:
(Namque erat hic cornu promtior atque pede)
Scilicet ut longus prohiberet verbera temo,
Neve ictus faciles ungula sæva daret.
Sed, postquam, irato detrectans vincula collo,
Immeritam vacuâ calce fatigat humum,
Continuo eversam pedibus dispergit arenam,
Quam ferus in domini ora sequentis agit.

Tunc sic, informi squalentes pulvere crines
Discutiens, imo pectore victus ait:
"Nimirum exemplum naturæ deerat iniquæ,
Quâ fieri posses cum ratione nocens."

FABULA XXIX.

Satyrus et Viator.

Horrida congestis cum staret bruma pruinis,
Vinctaque durato stringeret arva gelu;
Hæsit in adversâ nimborum mole viator;
Perdita nam prohibet semita ferre gradum.
Hunc nemorum custos fertur miseratus in antro
Exceptum Satyrus continuisse suo.
Quem simul adspiciens ruris miratur alumnus,
Vimque homini tantam protinus esse pavet:
Nam, gelidos artus vitæ ut revocaret in usum,
Afflatas calido solverat ore manus.
Sed, cum depulso cœpisset frigore lætus
Hospitis eximiâ sedulitate frui,
(Namque ille, agrestem cupiens ostendere vitam,
Silvarum referens optima quæque dabat;
Obtulit et calido plenum cratera Lyæo,
Laxet ut infusus frigida membra tepor)
Ille, ubi ferventem labris contingere testam
Horruit, algenti sufflat ab ore gelu.
Obstupuit duplici monstro perterritus hospes,
Et pulsum silvis longius ire jubet.
"Nolo," ait, "ut nostris unquam successerit antris,
Tam diversa duo qui simul ore ferat."
Qui bene colloquitur coram, sed postea prave,
Hic erit invisus, bina quod ora gerat.

FABULA XXX.

Villicus et Dominus.

Vastantem segetes, et pinguia culta ruentem,
  Liquerat abscisâ Rusticus aure suem.
Ut, memor, accepti referens monimenta doloris,
  Ulterius teneris parceret ille satis.
Rursus in excepti deprensus crimine campi,
  Perdidit indultæ perfidus auris onus.
Nec mora; prædictæ segeti caput intulit horrens;
  Pœna sed indignum congeminata facit.
Tunc Domini captum mensis dedit ille superbis,
  In varias epulas plurima frusta secans.
Sed, cum consumti Dominus cor quæreret apri,
  Impatiens fertur quod rapuisse coquus;
Rusticus hoc justam verbo compescuit iram,
  Affirmans stultum non habuisse suem.
"Nam cur membrorum demens in damna redîsset,
  Atque uno toties posset ab hoste capi?"
Hæc illos præcepta monent, qui, sæpius ausi,
  Nunquam peccatis abstinuêre manus.

FABULA XXXI.

Mus et Bos.

Ingentem fertur Mus quondam parvus, oberrans,
  Ausus ab exiguo lædere dente Bovem.
Verum, ubi mordaci confecit vulnera rostro,
  Tutus in amfractus conditur inde suos.
Ille, licet vastâ torvum cervice minetur,
  Non tamen, iratus quem petat, esse videt.
Tunc, indignantem justo sermone fatigans,
  Distulit hostiles calliditate minas.
"Non, quia magna tibi tribuerunt membra parentes,
  Viribus effectum constituêre tuis."

Disce tamen, brevibus quæ sit fiducia monstris,
Ut faciat, quidquid parvula turba cupit.

FABULA XXXII.

Rusticus et Hercules.

Hærentem luteo sub gurgite Rusticus axem
Liquerat, et nexos ad juga curva boves,
Frustra dispositis confidens Numina votis
Ferre suis rebus, cum resideret, opem.
Cui victor summis Tirynthius infit ab astris,
(Nam vocat hunc supplex in sua vota Deum)
" Perge laborantes stimulis agitare juvencos,
Et manibus pigras disce juvare rotas.
Tunc quoque congressum, majoraque viribus ausum,
Fas Superos animis conciliare tuis."
Disce tamen, pigris non flecti Numina votis,
Præsentesque adhibe, cum facis ipse, Deos.

FABULA XXXIII.

Anser et Rusticus.

Anser erat cuidam pretioso germine feta,
Ovaque quæ nidis aurea sæpe daret.
Fixerat hanc volucri legem Natura superbæ,
Ne liceat pariter munera ferre duo.
Sed Dominus, cupidum sperans vanescere votum,
Non tulit exosas in sua lucra moras.
Grande ratus pretium volucris de morte referre,
Quæ tam continuo munere dives erat.
Postquam nuda minax egit per viscera ferrum,
Et vacuam solitis fetibus esse videt;
Ingemuit tantæ deceptus crimine fraudis.
Nam pœnam meritis rettulit inde suis.

Sic, qui cuncta Deos uno male tempore poscunt,
Justius his etiam vota diurna negant.

FABULA XXXIV.

Formica et Cicada.

Quisquis torpentem passus transire juventam,
Nec timuit vitæ providus ante suæ;
Confectus senio, postquam gravis affuit ætas,
Heu! frustra alterius sæpe rogabit opem.
Solibus obreptans, hiemi Formica labores
Distulit, et brevibus condidit ante cavis.
Verum, ubi candentes suscepit terra pruinas,
Arvaque sub rigido delituêre gelu;
Pigra nimis, tantos non æquans corpore nimbos,
In propriis laribus humida grana legit.
Decolor hanc precibus supplex alimenta rogabat,
Quæ quondam querulo ruperat arva sono:
Se quoque, maturas cum tunderet area messes,
Cantibus æstivos explicuisse dies.
Parvula tunc, ridens, sic est affata Cicadam,
(Nam vitam pariter continuare solent)
"En, quoniam summo substantia parta labore est,
Frigoribus mediis otia longa traho:
At tibi saltandi nunc ultima tempora restant,
Cantibus est quoniam vita peracta prior."

FABULA XXXV.

Simia et Nati.

Fama est, quod geminum profundens Simia partum,
Dividit in varias pignora bina vices.
Namque unum caro genitrix educit amore,
Alteriusque odiis exsaturata tumet.
Cœperit ut fetam gravior terrere tumultus,
Dissimili natos conditione rapit.

Dilectum manibus vel pectore gestat amico,
Contemtum dorso suscipiente levat.
Sed, cum lassatis nequeat consistere plantis,
Oppositum fugiens sponte remittit onus.
Alter at, hirsuto circumdans brachia collo,
Hæret, et invitâ cum genitrice fugit.
Mox quoque dilecti succedit in oscula fratris,
Servatus vetulis unicus hæres avis.
Sic multos neglecta juvant; atque, ordine verso,
Spes humilis rursus in meliora refert.

FABULA XXXVI.

Vitulus et Bos.

Pulcher et intactâ Vitulus cervice resultans
Scindentem assidue viderat arva Bovem.
" Non, pudet, heus," inquit, " longævo vincula collo
Ferre, nec expositis otia nôsse jugis,
Cum mihi subjectas pateat discursus in herbas,
Et nemorum liceat rursus opaca sequi?"
At senior, nullam verbis compulsus in iram,
Vertebat solitam vomere fessus humum,
Donec deposito per prata liceret aratro
Molliter herboso procubuisse toro.
Mox vitulum sacris innexum respicit aris
Admotum cultro comminus ire prope.
" Hanc tibi tristis," ait, " dedit indulgentia mortem,
Expertem nostri quæ facit esse jugi.
Proderit ergo graves quamvis perferre labores,
Otia quam tenerum mox peritura pati."
Est hominum sors ista, magis felicibus ut sit
Mors cita, cum miseros vita diurna regat.

FABULA XXXVII.

Canis et Leo.

Pinguior exhausto Canis occurrisse Leoni
Fertur, et insertis verba dedisse jocis:
"Nonne vides, duplici tendantur ut ilia tergo,
Luxurietque toris nobile pectus?" ait.
"Proximus humanis, duco piger otia, mensis,
Communem capiens largius ore cibum."—
"Sed quid crassa (malum!) circumdat guttura ferrum?"—
"Ne custoditâ fas sit abire domo.
At tu magna diu moribundus lustra pererras,
Donec se silvis obvia præda ferat.
Perge igitur nostris tua subdere colla catenis;
Sic liceat faciles promeruisse dapes."—
Protinus ille, gravem gemitu collectus in iram,
Atque ferox animi, nobile murmur agit.
"Vade," ait, "et meritis nodum cervicibus infer;
Compensentque tuam vincula dura famem.
At, mea cum vacuis libertas redditur antris,
Quamvis jejunus, quæ libet, arva peto.
Has illis epulas potius laudare memento,
Qui libertatem postposuêre gulæ."

FABULA XXXVIII.

Piscis fluviatilis, et Piscis marinus.

Dulcibus e stagnis fluvio torrente coactus,
Æquoreas præceps piscis obibat aquas.
Illic squamigerum despectans improbus agmen,
Eximium sese nobilitate refert.
Non tulit expulsum patrio sub gurgite Phoca;
Verbaque cum salibus asperiora dedit:
"Vana laboratis aufer mendacia dictis,
Quæque refutari, te quoque teste, queant.

Nam quis erit potior, populo spectante, probabo,
Si pariter captos humida lina trahant.
Tunc me nobilior magno mercabitur emtor;
Te simul ære brevi debile vulgus emet."
Quisquis ab externis nuper devenerit oris,
Non decet indigenis ut velit esse prior.

FABULA XXXIX.

Miles et Lituus.

Voverat attritus quondam per prœlia Miles
Omnia suppositis ignibus arma dare.
Vel quæ victori moriens sibi turba dedisset,
Vel quidquid profugo posset ab hoste capi.
Interea votis sors affuit; et memor arma
Cœperat accenso singula ferre rogo.
Tunc Lituus, rauco defendens murmure culpam,
Immeritum flammis se docet esse prius.
"Nulla tuos," inquit, "petierunt tela lacertos,
Viribus affirmes quæ tamen acta meis.
Sed tantum ventis et cantibus arma coëgi,
Hoc quoque submisso, testor et astra, sono."—
Ille, resultantem flammis crepitantibus addens,
"Nunc te major," ait, "pœna dolorque rapit.
Nam, licet ipse nihil possis tentare, nec ausus;
Sævior hoc, alios quod facis esse malos."

FABULA XL.

Vulpes et Pardus.

Distinctus maculis et pulchro pectore Pardus
Inter consimiles ibat in arva feras.
Sed, quia nulla graves variarent terga Leones,
Protinus his miserum credidit esse genus.
Cætera sordenti damnans animalia vultu,
Solus in exemplum nobilitatis erat.

Hunc arguta novo gaudentem Vulpis amictu
Corripit, et vanas approbat esse notas.
"Vade," ait, "et pictæ nimium confide juventæ,
Dum mihi consilium pulchrius esse queat."
Miremurque magis, quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituêre bonis.

FABULA XLI.

Imber et Testa.

Impulsus ventis, et pressâ nube coactus,
Ruperat hibernis se gravis Imber aquis.
Cumque per effusas stagnaret turbine terras,
Expositum campis fictile pressit opus.
(Mobile namque lutum tepidus prius instruit aër,
Discat ut admoto rectius igne coqui.)
Tunc Nimbus fragilis perquirit nomina testæ.
Immemor illa sui, "Amphora dicor," ait.
"Nunc me docta manus rapiente volumina gyro
Molliter obliquum jussit habere latus." —
"Hactenus hac," inquit, "liceat constare figurâ:
Jam te subjectam diluet Imber aquis."
Et simul, accepto violentius amne fatiscens,
Pronior in tenues victa cucurrit aquas.
Infelix, quæ, magna sibi cognomina sumens,
Ausa pharetratis Imbribus ista loqui.
Hæc poterunt posthac miseros exempla monere,
Subdita nobilibus ne sua fata gemant.

FABULA XLII.

Lupus et Hædus.

Forte Lupum melior cursu deluserat Hædus,
Proxima vicinis dum petit arva casis.
Inde fugam recto tendens in mœnia cursu,
Inter lanigeros constitit ille greges.

Impiger hunc raptor, mediamque secutus in urbem,
  Tentat compositis sollicitare dolis.
" Nonne vides," inquit, " cunctis ut victima templis
  Immeritâ pecudum morte cruentet humum?
Quod nisi securo valeas te reddere campo,
  (Hei mihi!) vittatâ tu quoque fronte cades."—
Ille refert: " Modo, quam metuis, (precor) exue curam;
  Et tecum viles, improbe, tolle minas.
Nam sat erit sacrum Divis fudisse cruorem,
  Quam rabido fauces exsaturare Lupo."
Sic, quoties duplici subeuntur tristia casu,
  Expedit insignem promeruisse necem.

FABULÆ ALIQUOT,

ejusdem plerumque cum Phædri Fabulis argumenti, e variis Scriptoribus excerptæ.

Phædr. Lib. IV. Fab. 24. *Ex Cicerone.*

Dicunt, cum cœnaret Crannone in Thessaliâ Simonides apud Scopam, fortunatum hominem et nobilem, cecinissetque id carmen quod in eum scripsisset (in quo multa, ornandi causâ, poëtarum more, in Castorem scripta et Pollucem fuissent), nimis illum sordide Simonidi dixisse, Se dimidium ejus eí, quod pactus esset pro illo carmine, daturum: reliquum a suis Tyndaridis, quos æque laudâsset, peteret, si eí videretur. Paulo post esse ferunt nuntiatum Simonidi, ut prodiret; juvenes stare ad januam duos quosdam, qui eum magnopere evocarent: surrexisse illum, prodîsse, vidisse neminem. Hoc interim spatio conclave illud, ubi epularetur Scopas, concidisse: eâ ruinâ ipsum oppressum cum suis interiisse. Quos cum humare vellent sui, neque possent obtritos internoscere ullo modo, Simonides dicitur, ex eo quod meminisset, quo eorum loco quisque cubuisset, demonstrator uniuscujusque sepeliendi fuisse.

Ex Quintiliano.

Artem memoriæ primus ostendisse dicitur Simonides; cujus vulgata fabula est: Cum pugili coronato

carmen, quale componi victoribus solet, mercede pactâ scripsisset, abnegata ei pecuniæ pars est, quod, more poëtis frequentissimo, digressus, in laudes Castoris et Pollucis exierat: quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebrâsset, jubebatur: et persolverunt, ut traditum est. Nam, cum esset grande convivium in honorem ejusdem victoriæ, atque adhibitus ei cœnæ Simonides, nuntio est excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, desiderare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit; fuisse tamen gratos erga se Deos, exitu comperit. Nam, vix eo limen egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita contudit, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia, requirentes ad sepulturam propinqui nullâ notâ possent discernere. Tum Simonides dicitur, memor ordinis quo quisque discubuerat, corpora suis reddidisse.

Phædr. Lib. I. Fab. 24. Ex Horatio.

Absentis ranæ pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset.—
" Major dimidio."—" Num tanto?"—Cum magis atque
Se magis inflaret; " Non, si te ruperis," inquit,
" Par eris."

Phædr. Lib. IV. Fab. 22. Ex Horatio.

Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus.

Phædr. Lib. IV. Fab. 3. Ex Horatio.

Cervus equum, pugnâ melior, communibus herbis
Pellebat; donec, minor in certamine longo,

Imploravit opes hominis, frenumque recepit.
Sed, postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic, qui, pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Serviet æternum, quia parvo nesciet uti.

Phædr. Lib. I. Fab. 13. *Ex Apuleio.*

Corvus et vulpes unam offulam simul viderant, eamque raptum festinabant pari studio, impari celeritate, vulpes cursu, corvus volatu. Igitur ales bestiam prævenit, et secùndo flatu, propassis utrimque pennis, prælabitur, et anticipat; atque ita prædâ simul et victoriâ lætus, sublime evectus, in quâdam proximâ quercu in summo ejus cacumine tutus sedit. Eo quoque tamen vulpes, quia lapidem nequibat, dolum jecit: namque eamdem arborem succèssit; et subsistens, cum superne raptorem prædâ ovantem videret, laudare astu adorsa est. "Næ ego inscita, quæ cum alite Apollinis frustra certaverim: quippe cui jampridem corpus tam concinnum est, ut neque oppido parvum, neque nimis grande sit, sed quantum satis ad usum decoremque; pluma mollis, caput argutum, rostrum validum. Jam ipse ales oculis persequax, unguibus pertinax. Nam de colore quid dicam? Nam, cum duo colores præstabiles forent, piceus et niveus, quibus inter se nox cum die differunt; utrumque colorem Apollo suis alitibus condonavit: candidum olori, nigrum corvo. Quod utinam, sicuti cycno cantum indulsit, ita huic quoque vocem tribuisset! ne tam pulchra ales, quæ ex omni avitio longe præcellit, voce viduata, deliciæ facundi Dei, muta viveret et elinguis." Id vero ubi corvus audit, hoc solum sibi præ cæteris deesse, dum vult clarissime clangere, ut ne id saltem olori concederet; oblitus offulæ quam mordicus retinebat, toto rictu hiavit: atque ita, quod volatu pepererat, cantu amisit: enimvero vulpes

quod cursu amiserat, astu recuperavit. Eamdem istam fabulam in pauca cogamus, quantum potest fieri cohibiliter. Corvus, ut se vocalem probaret, quod solum deesse tantæ ejus formæ vulpes simulaverat, crocire adorsus, prædæ, quam ore gestabat, inductricem compotivit.

Mures. Ex Horatio.

Rusticus urbanum Murem Mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quæsitis; ut tamen arctum
Solveret hospitiis animum. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longæ invidit avenæ;
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens variâ fastidia cœnâ
Vincere tangentis male singula dente superbo;
Cum pater ipse domûs, paleâ porrectus in hornâ,
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens.
Tandem urbanus ad hunc, "Quid te juvat," inquit, "amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris præponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes; terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est,
Aut magno aut parvo, leti fuga: quo, bone, circa,
Cum licet, in rebus jucundis vive beatus:
Vive memor, quam sis ævi brevis."— Hæc ubi dicta
Agrestem pepulêre; domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Mœnia nocturni surrepere. Jamque tenebat
Nox medium cœli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magnâ superessent fercula cœnâ,
Quæ procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veste locavit
Agrestem; veluti succinctus cursitat hospes,

Continuatque dapes: necnon vernaliter ipsis
Fungitur officiis, prælambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutatâ sorte, bonisque
Rebus agit lætum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave; magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, "Haud mihi vitâ
Est opus hac," ait; "et valeas: me silva, cavusque,
Tutus ab insidiis, tenui solabitur ervo."

Nitedula et Mustela. Ex Horatio.

Forte per angustam tenuis Nitedula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui Mustela procul, "Si vis," ait, "effugere istinc,
Macra cavum repetas arctum, quem macra subisti."

Venter et Artus. Ex Livio.

Menenius Agrippa, ad plebem missus, narrâsse fertur: tempore quo, in homine non, ut nunc, omnia in unum consentiebant, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerat, indignatas reliquas partes, suâ curâ, suo labore ac ministerio, ventri omnia quæri: ventrem, in medio quietum, nihil aliud quam datis voluptatibus frui: conspirâsse inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent. Hac irâ, dum ventrem fame domare vellent, ipsa unâ membra, totumque corpus, ad extremam tabem venisse. Inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse: nec magis ali quam alere eum, reddentem in omnes corporis partes hunc, quo vivimus vigemusque, divisum pariter in venas, maturum, confecto cibo, sanguinem.

Cassita. Ex A. Gellio. Eadem fabula, quæ 21 Aviani.

Æsopus ille e Phrygiâ fabulator haud immerito sapiens existimatus est; cum, quæ utilia monitu suasuque erant, non severe, non imperiose, præcepit et censuit, ut philosophis mos est; sed, festivos delectabilesque apologos commentus, res salubriter ac prospicienter animadversas in mentes animosque hominum, cum audiendi quâdam illecebrâ, induit. Velut hæc ejus fabula de aviculæ nidulo lepide atque jucunde præmonet, spem fiduciamque rerum, quas efficere quis possit, haud unquam in alio, sed in semet ipso, habendam. Avicula, inquit, est parva; nomen est cassita; habitat nidulaturque in segetibus, id ferme temporis, ut appetat messis, pullis jamjam plumantibus. Ea cassita in sementes forte concesserat tempestiviores: propterea, frumentis flavescentibus, pulli etiam tunc involucres erant. Cum igitur ipsa iret cibum pullis quæsitum, monet eos, ut, siquid ibi rei novæ fieret diceretur ve, animadverterent; idque uti sibi, ubi redîsset, nuntiarent. Dominus postea segetum illarum filium adolescentem vocat: et, "Videsne," inquit, "hæc ematuruisse, et manus jam postulare? Idcirco, die crastino, ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, et roges, veniant, operamque mutuam dent, et messem hanc nobis adjuvent." Hæc ubi ille dixit, discessit: atque, ubi rediit cassita, pulli trepiduli circumstrepere; orareque matrem ut statim jam properet, atque alium in locum sese asportet: "nam Dominus," inquiunt, "misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente veniant, et metant." Mater jubet eos a metu otiosos esse. "Si enim Dominus," inquit, "messem ad amicos rejicit, crastino seges non metetur: neque necesse est, hodie uti vos auferam." Die igitur postero mater in pabulum volat. Dominus, qui rogaverat, opperitur. Sol fervit: et fit nihil: et amici nulli erant. Tum ille rursum

ad filium, "Amici isti," inquit, "magnam partem cessatores sunt. Quin potius imus, et cognatos affinesque et vicinos nostros oramus, ut adsint cras tempore ad metendum?" Itidem hoc pulli pavefacti matri nuntiant. Mater hortatur, ut tum quoque sine metu ac sine curâ sint: cognatos affinesque nullos ferme tam obsequibiles, ut ad laborem capessendum nihil cunctentur, et statim dicto obediant. "Vos modo," inquit, "advertite, si modo quid denuo dicetur." Aliâ luce ortâ, avis in pastum profecta est; cognati et affines operam, quam dare rogati sunt, supersedent. Ad postremum igitur Dominus filio, "Valeant," inquit, "amici cum propinquis. Afferes primâ luce falces duas: unam egomet mihi, et tu tibi cape alteram; et frumentum nosmet ipsi manibus nostris cras metemus." Id ubi ex pullis dixisse Dominum mater audivit, "Tempus," inquit, "est cedendi et abeundi. Fiet nunc dubio procul, quod futurum dixit. In ipso enim jam vertitur, cuja est res; non in alio, unde petitur." Atque ita cassita nidum migravit; seges a Domino demessa est. Hæc quidem est Æsopi fabula de amicorum et propinquorum levi et inani fiduciâ. Sed quid aliud sanctiores libri philosophorum monent, quam ut in nobis tantum ipsis nitamur; alia autem omnia, quæ extra nos extraque nostrum animum sunt, neque pro nostris, neque pro nobis, ducamus? Hunc Æsopi apologum Q. Ennius, in Satiris, scite admodum et venuste versibus quadratis composuit: quorum duo postremi isti sunt, quos habere cordi et memoriæ operæ pretium esse (hercle) puto.

Hoc erit tibi argumentum semper in promtu situm:
Ne quid exspectes amicos, quod tute agere possies.

PUBLII SYRI

ET ALIORUM VETERUM

SENTENTIÆ.

Ab alio exspectes, alteri quod feceris.
Ab amante lacrymis redimas iracundiam.
Absentem lædit, cum ebrio qui litigat.
Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Ad pœnitendum properat, cito qui judicat.
Ad tristem partem strenua est suspicio.
Ægre reprendas, quod sinas consuescere.
Aliena nobis, nostra plus aliis, placent.
Alienum æs homini ingenuo acerba est servitus.
Alienum est omne, quidquid optando venit.
Amans iratus multa mentitur sibi.
Amans, quid cupiat, scit; quid sapiat, non videt.
Amans, quod suspicatur, vigilans somniat.
Amans, ita ut fax, agitando ardescit magis.
Amare et sapere, vix Deo conceditur.
Amare juveni fructus est, crimen seni.
Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras.
Amici vitia si feras, facis tua.
Amissum, quod nescitur, non amittitur.
Amor animi arbitrio sumitur, non ponitur.
Amor extorqueri non pote, elabi pote.

Amoris vulnus sanat idem, qui facit. 22
Amor misceri cum timore non potest.
Animo dolenti nihil oportet credere.
Anus, cum ludit, morti delicias facit. 25
Aperte mala cum est mulier, tum demum est bona.
Avaro quid mali optes, nisi "Vivas diu?"
Avarum facile capias, ubi non sis idem.
Avarus animus nullo satiatur lucro.
Avarus, nisi cum moritur, nil recte facit. 30
Aut amat aut odit mulier: nihil est tertium.
Auxilia humilia firma consensus facit.
Bene cogitata, si excidunt, non occidunt.
Bene dormit, qui non sentit, quam male dormiat.
Beneficia plura recipit, qui scit reddere. 35
Beneficium accipere, libertatem est vendere.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Beneficium dignis ubi des, omnes obliges.
Beneficium dare qui nescit, injuste petit.
Beneficium qui dedisse se dicit, petit. 40
Beneficium sæpe dare, docere est reddere.
Bene perdis gaudium, ubi dolor pariter perit.
Bene perdit nummos, judici quos dat nocens.
Bene vixit is, qui potuit, cum voluit, mori.
Bis emori est, alterius arbitrio mori. 45
Bis gratum est, quod dato opus est, ultro si offeras.
Bis interimitur, qui suis armis perit.
Bis peccas, cum peccanti obsequium accommodas.
Bis vincit, qui se vincit in victoriâ.
Blanditiâ, non imperio, fit dulcis Venus. 50
Bona comparat præsidia misericordia.
Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet.
Bona mors est omnis, vitæ quæ exstinguit mala.
Bona nemini hora est, ut non alicui sit mala.
Bonarum rerum consuetudo est pessima. 55
Bonitatis verba imitari, major malitia est.
Bonorum crimen est officiosus miser.
Bonum ad virum cito moritur iracundia.
Bonum est fugienda adspicere in alieno malo.

Brevis ipsa vita est; sed malis fit longior.
Cæci sunt oculi, cum animus alias res agit.
Caret periclo, qui, etiam cum est tutus, cavet.
Casta ad virum matrona parendo imperat.
Casus quem sæpe transit, aliquando invenit.
Cito ad naturam ficta reciderint suam.
Cito ignominia fit superbi gloria.
Comes facundus in viâ pro vehiculo est.
Consueta vitia ferimus, nova reprendimus.
Contra impudentem, stulta est nimia ingenuitas.
Crimen relinquit vitæ, qui mortem appetit.
Crudelem medicum intemperans æger facit.
Crudelis est, non fortis, qui infantem necat.
Crudelis est in re adversâ objurgatio.
Crudelis lacrymis pascitur, non frangitur.
Cui nolis sæpe irasci, irascaris semel.
Cui omnes bene dicunt, possidet populi bona.
Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.
Cui semper dederis, ubi negas, rapere imperas.
Cuivis dolori remedio est patientia.
Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.
Cum inimico nemo in gratiam tuto redit.
Cum vitia prosunt, peccat, qui recte facit.
Damnare est, objurgare, cum auxilio est opus.
Damnum appellandum est cum malâ famâ lucrum.
Dari bonum quod potuit, auferri potest.
Deliberando sæpe perit occasio.
Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.
Despicere oportet, quidquid possis perdere.
Didicêre flere feminæ in mendacium.
Dies quod donat, timeas: cito raptum venit.
Difficilem oportet aurem habere ad crimina.
Discipulus est prioris posterior dies.
Discordiâ fit carior concordia.
Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius.
Dolor decrescit, ubi, quo crescat, non habet.
Ducis in consilio posita est virtus militum.
Dum vita grata est, mortis conditio optima est.

Et deest et superest miseris cogitatio. 98
Etiam capillus unus habet umbram suam.
Etiam celeritas in desiderio mora est. 100
Etiam innocentes cogit mentiri dolor.
Etiam in peccato recte præstatur fides.
Etiam oblivisci, qui sis, interdum expedit.
Etiam qui faciunt, oderunt injuriam.
Excelsis multo facilius casus nocet. 105
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
Facilitas animi ad partem stultitiæ rapit.
Factum tacendo, crimen facias acrius.
Fatetur facinus is qui judicium fugit.
Felix improbitas optimorum est calamitas. 110
Feras facilia, ut difficilia perferas.
Feras, non culpes, quod mutari non potest.
Fidem nemo unquam perdit, nisi qui non habet.
Fidem qui perdit, perdere ultra nil potest.
Fidem qui perdit, quo se servet reliqüo? 115
Fides, ut anima, unde abiit, eo nunquam redit.
Formosa facies muta commendatio est.
Fortuna cum blanditur, captatum venit.
Fortuna plus homini, quam consilium, valet.
Fortunam citius reperias, quam retineas. 120
Fortuna, nimium quem fovet, stultum facit.
Fortuna obesse nulli contenta est semel.
Fortuna quo se, eodem et inclinat favor.
Fortuna vitrea est; tum, cum splendet, frangitur.
Frugalitas [inserta] est rumoris boni. 125
Furor fit læsa sæpius patientia.
Grave crimen, etiam leviter cum dictum est, nocet.
Graviora quædam sunt remedia periculis.
Gravissimum est imperium consuetudinis.
Gravius nocet, quodcumque inexpertum accidit. 130
Habet suum venenum blanda oratio.
Hæredem ferre utilius est, quam quærere.
Hæredis fletus sub personâ risus est.
Heu! quam difficilis gloriæ custodia est!
Hominem experiri multa paupertas jubet. 135

Homini consilium tunc deest, cum multa invenit.
Homo toties moritur, quoties amittit suos. 137
Honeste servit, qui succumbit tempori.
Honos honestum decorat, inhonestum notat.
Ignoscito sæpe alteri, nunquam tibi. 140
Illo nocens se damnat, quo peccat die.
Impune pecces in eum, qui peccat prior.
In amore semper mendax iracundia est.
In calamitoso risus etiam injuria est.
In nullum avarus bonus est, in se pessimus. 145
Inferior discit, quidquid peccat superior.
In vindicando criminosa est celeritas.
Ingratus unus omnibus miseris nocet.
Inimicum, quamvis humilem, docti est metuere.
Injuriarum remedium est oblivio. 150
Inopiæ desunt pauca, avaritiæ omnia.
Insanus omnis furere credit cæteros.
Instructa inopia est, in divitiis cupiditas.
In rebus dubiis plurimi est audacia.
Invidia tacite, sed inimice, irascitur. 155
Invidiam ferre aut fortis aut felix potest.
Invitum cum retineas, exire incites.
Iratum breviter vites, inimicum diu.
Iratus, cum ad se rediit, sibi tum irascitur.
Iratus etiam facinus consilium putat. 160
Ita crede amico, ne sit inimico locus.
Iter est, quâcumque dat prior vestigium.
Jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas.
Judex damnatur, cum nocens absolvitur.
Laus nova nisi oritur, etiam vetus amittitur. 165
Legem nocens veretur, Fortunam innocens.
Lex universi est, quæ jubet nasci et mori.
Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.
Mala est medicina, ubi aliquid naturæ perit.
Maledictum interpretando facias acrius. 170
Malefacere qui vult, nunquam non causam invenit.
Malevolus semper suâ naturâ vescitur.
Malignos fieri maxime ingrati docent.

Male geritur, quidquid geritur Fortunæ fide. 174
Male secum agit æger, medicum qui hæredem facit.
Malo in consilio feminæ vincunt viros.
Malum consilium consultori est pessimum.
Malum est consilium, quod mutari non potest.
Malus bonum ubi se simulat, tunc est pessimus.
Malus est vocandus, qui sui causâ est bonus. 180
Minimum eripit Fortuna, cui minimum dedit.
Minus decipitur, cui negatur celeriter.
Misera est voluptas, ubi pericli memoria est.
Miserrima est fortuna, quæ inimico caret.
Muliebris lacryma condimentum malitiæ est. 185
Mulier cum sola cogitat, male cogitat.
Mulier, quæ multis nubit, multis non placet.
Multis minatur, qui uni facit injuriam.
Necesse est multos timeat, quem multi timent.
Negandi causa avaro nunquam deficit. 190
Negat sibi ipse, qui, quod difficile est, petit.
Nemo, qui cœpit ex se, risum præbuit.
Nemo immature moritur, qui moritur miser.
Nihil eripit Fortuna, nisi quod et dedit.
Nil peccent oculi, si oculis animus imperet. 195
Nil turpius, quam vivere incipiens senex.
Nimium altercando veritas amittitur.
Nisi per te sapias, frustra sapientem audias.
Nisi qui scit facere, insidias nescit metuere.
Nisi vindices delicta, improbitatem adjuves. 200
Nocens precatur, innocens irascitur.
Non est tuum, Fortuna quod fecit tuum.
Nunquam periclum sine periclo vincitur.
Obsequium nuptæ cito fit odium pellicis.
Occasio ægre offertur, facile amittitur. 205
Omnes æquo animo parent, digni ubi imperant.
O vita misero longa, felici brevis!
Parens iratus in se est crudelissimus.
Pars beneficii est, quod petitur, si belle neges.
Pars beneficii est, quod petitur, si cito neges. 210
Patiendo multa, veniunt, quæ nequeas pati.

Paucorum improbitas universis calamitas.
Peccatum extenuat, qui celeriter corrigit.
Pejora querulo cogitat mutus dolor.
Perfugere ad inferiorem, se ipsum est tradere.
Pericla timidus, etiam quæ non sunt, videt.
Populi est mancipium, quisquis patriæ est utilis.
Post calamitatem, memoria alia est calamitas.
Potens misericors publica est felicitas.
Potenti irasci, sibi periclum est quærere.
Præsens est semper, qui absens etiam ulciscitur.
Prius negatum post fecisse, est fallere.
Probus libertus sine naturâ est filius.
Pudor dimissus nunquam redit in gratiam.
Pudor doceri non potest, nasci potest.
Pupillus hominis avidi est ætatis brevis.
Quidquid futurum est summum, ab imo nascitur.
Qui pro innocente dicit, satis est eloquens.
Qui se ipse laudat, cito derisorem invenit.
Quod ætas vitium posuit, ætas auferet.
Quod quisque amat, laudando commendat sibi.
Quod vult, habet, qui velle, quod satis est, potest.
Quotidie damnatur, qui semper timet.
Quotidie est deterior posterior dies.
Rarum esse oportet, quod diu carum velis.
Remedium frustra est contra fulmen quærere.
Sapiens, quod petitur, ubi tacet, breviter negat.
Secreto amicos admone, lauda palam.
Sibi ipsa improbitas cogit fieri injuriam.
Sibi ipse dat supplicium, quem admissi pudet.
Solet esse, in dubiis, pro consilio temeritas.
Tam deest avaro, quod habet, quam quod non habet.
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus.
Ubi peccat ætas major, male discit minor.
Veterem ferendo injuriam, invites novam.

VERSUS TROCHAICI.

Aleator, quanto in arte est melior, tanto est nequior.
Benevoli conjunctio animi maxima est cognatio.
Conscientia animi nullas invenit linguæ preces.
Dixeris maledicta cuncta, ingratum cum hominem dixeris.
Est honesta turpitudo pro bonâ causâ mori. 250
Exsul is, cui nusquam domus est, sine sepulcro est mortuus.
Feminæ tutelam gerere, desperare est otium.
Frustra, cum ad senectam est ventum, repetas adolescentiam.
Fulmen est, ubi cum potestate habitat iracundia.
Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.
Heu ! dolor quam miser est, qui in tormento vocem non habet! 256
Heu ! quam miserum est ab eo lædi, de quo non ausis queri ?
Homo, qui in homine calamitoso est misericors, meminit sui.
Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. 259
In malis sperare bene, nisi innocens, nemo solet.
Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum.
Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.
Ita amicum habeas, posse ut facile fieri hunc inimicum putes. 263
Mortuo munus qui mittit, nil dat illi, adimit sibi.
Nescias, quid optes, aut quid fugias ; ita ludit dies.
Nulla, quæ multos amicos recipit, angusta est domus.
Nulla tam bona est fortuna, de quâ nil possis queri.
Nusquam melius morimur homines, quam ubi libenter viximus.
Objurgari in calamitate, gravius est quam calamitas.
Quanto serius peccatur, tanto incipitur turpius. 270
Sæpe dissimulare satius, quam vel ulcisci, fuit.
Thesaurum in sepulcro ponit, qui senem hæredem facit.

DIONYSII CATONIS
DISTICHA DE MORIBUS,
AD FILIUM.

LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

Cum animadverterem, quamplurimos homines errare graviter in viâ morum, succurrendum et consulendum opinioni eorum fore existimavi; maxime, ut gloriose viverent, et honorem contingerent. Nunc te, fili carissime, docebo, quo pacto morem animi tui componas. Igitur mea præcepta ita legito, ut intelligas; legere enim et non intelligere, negligere est.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER I.

(1.)

Si Deus est animus, nobis ut carmina dicunt,
Hic tibi præcipue sit purâ mente colendus.

(2.)

Plus vigila semper, nec somno deditus esto;
Nam diuturna quies vitiis alimenta ministrat.

(3.)

Virtutem primam esse puta compescere linguam:
Proximus ille Deo est, qui scit ratione tacere.

(4.)

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse:
Conveniet nulli, qui secum dissidet ipse.

(5.)

Si vitam inspicias, hominum si denique mores;
Cum culpant alios, nemo sine crimine vivit.

(6.)

Quæ nocitura tenes, quamvis sint cara, relinque:
Utilitas opibus præponi tempore debet.

(7.)

Constans et lenis, ut res expostulat, esto :
Temporibus mores sapiens sine crimine mutat.

(8.)

Nil temere uxori de servis crede querenti ;
Sæpe etenim mulier, quem conjux diligit, odit.

(9.)

Cumque mones aliquem, nec se velit ille moneri ;
Si tibi sit carus, noli desistere cœptis.

(10.)

Contra verbosos noli contendere verbis :
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis.

(11.)

Dilige sic alios, ut sis tibi carus amicus :
Sic bonus esto bonis, ne te mala damna sequantur.

(12.)

Rumorem fuge, ne incipias novus auctor haberi ;
Nam nulli tacuisse nocet ; nocet esse locutum.

(13.)

Spem tibi promissi certam promittere noli :
Rara fides ideo est, quia multi multa loquuntur.

(14.)

Cum te aliquis laudat, judex tuus esse memento ;
Plus aliis de te, quam tu tibi, credere noli.

(15.)

Officium alterius multis narrare memento ;
Atque, aliis cum tu benefeceris ipse, sileto.

(16.)

Multorum cum facta senex et dicta recenses,
Fac tibi succurrant, juvenis quæ feceris ipse.

(17.)

Ne cures, siquis tacito sermone loquatur :
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici.

(18.)

Cum fueris felix, quæ sunt adversa, caveto :
Non eodem cursu respondent ultima primis.

(19.)

Cum dubia et fragilis sit nobis vita tributa,
In mortem alterius spem tu tibi ponere noli.

(20.)

Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus,
Accipito placide, plene et laudare memento.

(21.)

Infantem nudum cum te Natura creârit,
Paupertatis onus patienter ferre memento.

(22.)

Ne timeas illam, quæ vitæ est ultima finis :
Qui mortem metuit, quod vivit, perdit id ipsum.

(23.)

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus,
Incusare Deum noli : sed te ipse coërce.

(24.)

Ne tibi quid desit, quæsitis utere parce ;
Utque, quod est, serves, semper tibi deesse putato.

(25.)

Quod præstare potes, ne bis promiseris ulli,
Ne sis ventosus, dum vis bonus esse videri.

(26.)

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus,
Tu quoque fac simules : sic ars deluditur arte.

(27.)

Noli homines blando nimium sermone probare:
Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

(28.)

Cum tibi sint nati, nec opes, tunc artibus illos
Instrue, quo possint inopem defendere vitam.

(29.)

Quod vile est, carum, quod carum, vile putato:
Sic tibi nec cupidus, nec avarus nosceris ulli.

(30.)

Quæ culpare soles, ea tu ne feceris ipse:
Turpe est doctori, cum culpa redarguit ipsum.

(31.)

Quod justum est, petito, vel quod videatur honestum;
Nam stultum est petere, quod possit jure negari.

(32.)

Ignotum tibi tu noli præponere notis:
Cognita judicio constant, incognita casu.

(33.)

Cum dubia incertis versetur vita periclis,
Pro lucro tibi pone diem, quocumque laboras.

(34.)

Vincere cum possis, interdum cede sodali;
Obsequio quoniam dulces retinentur amici.

(35.)

Ne dubites, cum magna petas, impendere parva;
His etenim rebus conjungit Gratia caros.

(36.)

Litem inferre cave, cum quo tibi gratia juncta est:
Ira odium generat, concordia nutrit amorem.

I.

(37.)

Servorum culpis cum te dolor urget in iram,
Ipse tibi moderare, tuis ut parcere possis.

(38.)

Quem superare potes, interdum vince ferendo;
Maxima enim morum semper patientia virtus.

(39.)

Conserva potius, quae sunt jam parta labore:
Cum labor in damno est, crescit mortalis egestas.

(40.)

Dapsilis interdum notis, et carus amicis,
Cum fueris felix, semper tibi proximus esto.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA DE MORIBUS,

AD FILIUM.

LIBER II.

PRÆFATIO.

[* *Telluris si forte velis cognoscere cultus,*
Virgilium legito. Quod si mage nôsse laboras
Herbarum vires, Macer has tibi carmine dicet,
Corporis ut cunctos possis depellere morbos.
Si Romana cupis et Punica noscere bella,
Lucanum quæras, qui Martis prœlia dixit.
Si quid amare libet, vel discere amare legendo,
Nasonem petito. Sin autem cura tibi hæc est,
Ut sapiens vivas, audi quæ discere possis;
Per quæ semotum vitiis deducitur ævum.
Ergo ades; et, quæ sit sapientia, disce legendo. *]

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER II.

(1.)

Si potes, ignotis etiam prodesse memento:
Utilius regno est, meritis acquirere amicos.

(2.)

Mitte, arcana Dei, cœlumque inquirere quid sit:
Cum sis mortalis, quæ sunt mortalia, cura.

(3.)

Linque metum leti; nam stultum est, tempore in omni
Dum mortem metuis, amittere gaudia vitæ.

(4.)

Iratus de re incertâ contendere noli:
Impedit ira animum, ne possit cernere verum.

(5.)

Fac sumtum propere, cum res desiderat ipsa;
Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat, aut res.

(6.)

Quod nimium est, fugito: parvo gaudere memento.
Tuta mage est puppis, modico quæ flumine fertur.

(7.)

Quod pudeat, socios prudens celare memento:
Ne plures culpent id, quod tibi displicet uni.

(8.)

Nolo putes, pravos homines peccata lucrari:
Temporibus peccata latent; sed tempore parent.

(9.)

Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.

(10.)

Cui scieris non esse parem te, tempore cede:
Victorem a victo superari sæpe videmus.

(11.)

Adversus notum noli contendere verbis:
Lis minimis verbis interdum maxima crescit.

(12.)

Quid Deus intendat, noli perquirere sorte:
Quid statuat de te, sine te deliberat ipse.

(13.)

Invidiam nimio cultu vitare memento;
Quæ si non lædit, tamen hanc sufferre molestum est.

(14.)

Esto animo forti, cum sis damnatus inique:
Nemo diu gaudet, qui judice vincit iniquo.

(15.)

Litis præteritæ noli maledicta referre:
Post inimicitias iram meminisse, malorum est.

(16.)

Nec te collaudes, nec te culpaveris ipse.
Hoc faciunt stulti, quos gloria vexat inanis.

(17.)

Utere quæsitis modice: cum sumtus abundat,
Labitur exiguo, quod partum est tempore longo.

(18.)

Insipiens esto, cum tempus postulat, aut res:
Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

(19.)

Luxuriam fugito; simul et vitare memento
Crimen avaritiæ; nam sunt contraria famæ.

(20.)

Noli tu quædam referenti credere semper.
Exigua his tribuenda fides, qui multa loquuntur.

(21.)

Quæ potus peccas, ignoscere tu tibi noli;
Nam crimen nullum vini est, sed culpa bibentis.

(22.)

Consilium arcanum tacito committe sodali:
Corporis auxilium medico committe fideli.

(23.)

Noli successus indignos ferre moleste:
Indulget Fortuna malis, ut lædere possit.

(24.)

Prospice, qui veniant, hos casus esse ferendos;
Nam levius lædit, quidquid prævidimus ante.

(25.)

Rebus in adversis animum submittere noli:
Spem retine: spes una hominem nec morte relinquit.

(26.)

Rem, tibi quam nosces aptam, dimittere noli:
Fronte capillata, post est Occasio calva.

(27.)

Quod sequitur, specta: quodque imminet, ante videto:
Illum imitare Deum, partem qui spectat utramque.

(28.)

Fortior ut valeas, interdum parcior esto:
Pauca voluptati debentur, plura saluti.

(29.)

Judicium populi nunquam contemseris unus;
Ne nulli placeas, dum vis contemnere multos.

(30.)

Sit tibi præcipue (quod primum est) cura salutis;
Tempora nec culpes, cum sis tibi causa doloris.

(31.)

Somnia ne cures; nam mens humana, quod optans,
Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.

DIONYSII CATONIS
DISTICHA DE MORIBUS,
AD FILIUM.

LIBER III.

PRÆFATIO.

Hoc quicumque velis carmen cognoscere Lector,
Cum præcepta ferat, quæ sunt gratissima, vitæ,
Commoda multa feres. Sin autem spreveris illud,
Non me scriptorem, sed te neglexeris ipse.

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER III.

(1.)

Instrue præceptis animum, nec discere cesses;
Nam, sine doctrinâ, vita est quasi mortis imago.

(2.)

[Fortunæ donis semper parere memento:
Non opibus bona fama datur, sed moribus ipsis.]

(3.)

Cum recte vivas, ne cures verba malorum;
Arbitrii non est nostri, quid quisque loquatur.

(4.)

Productus testis, salvo tamen ante pudore,
Quantumcumque potes, celato crimen amici.

(5.)

Sermones blandos blæsosque cavere memento.
[Simplicitas veri fama est; fraus ficta loquendi.]

(6.)

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignavia fertur;
Nam, cum animus languet, consumit inertia corpus.

(7.)

Interpone tuis interdum gaudia curis,
Ut possis animo quemvis sufferre laborem.

(8.)

Alterius dictum aut factum ne carpseris unquam,
Exemplo simili ne te derideat alter.

(9.)

Quod tibi sors dederit tabulis suprema notato,
Augendo serva, ne sis, quem fama loquatur.

(10.)

Cum tibi divitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito vivas, non parcus amicis.

(11.)

Utile consilium dominus ne despice servi:
Nullius sensum, si prodest, temseris unquam.

(12.)

Rebus et in censu si non est, quod fuit ante,
Fac vivas contentus eo, quod tempora præbent.

(13.)

Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis,
Ne retinere velis, si cœperit esse molesta.

(14.)

Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra.

(15.)

Quod potes, id tentes, operis ne pondere pressus
Succumbat labor, et frustra tentata relinquas.

(16.)

Quod nôsti haud recte factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo.

(17.)

Judicis auxilium sub iniquâ lege rogato:
Ipsæ etiam leges cupiunt, ut jure regantur.

(18.)

Quod merito pateris, patienter ferre memento:
Cumque reus tibi sis, ipsum te judice damna.

(19.)

Multa legas facito: perlectis, neglige multa;
Nam miranda canunt, sed non credenda, poëtæ.

(20.)

Inter convivas, fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax, dum vis urbanus haberi.

(21.)

Conjugis iratæ noli tu verba timere;
Nam struit insidias lacrymis, cum femina plorat.

(22.)

Utere quæsitis; sed ne videaris abuti:
Qui sua consumunt, cum deest, aliena sequuntur.

(23.)

Fac tibi proponas, mortem non esse timendam:
Quæ bona si non est, finis tamen illa malorum est.

(24.)

Uxoris linguam, si frugi est, ferre memento;
Namque malum est, non velle pati, nec posse tacere.

(25.)

Æquâ diligito caros pietate parentes;
Nec matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

DIONYSII CATONIS
DISTICHA DE MORIBUS,
AD FILIUM.

LIBER IV.

PRÆFATIO.

[* *Securam quicumque cupis perducere vitam,*
Nec vitiis hærere animos, quæ moribus obsunt,
Hæc præcepta tibi semper relegenda memento.
*Invenies aliquid, quo te nitare magistro.**]

DIONYSII CATONIS

DISTICHA.

LIBER IV.

(1.)

Despice divitias, si vis animo esse beatus;
Quas qui suspiciunt, mendicant semper avari.

(2.)

Commoda naturæ nullo tibi tempore deerunt,
Si fueris contentus eo, quod postulat usus.

(3.)

Cum sis incautus, nec rem ratione gubernes,
Noli Fortunam, quæ non est, dicere cæcam.

(4.)

Dilige denarî, sed parce dilige, formam,
Quem nemo sanctus nec honestus captat ab ære.

(5.)

Cum fueris locuples, corpus curare memento:
Æger dives habet nummos; se non habet ipsum.

(6.)

Verbera cum tuleris, discens aliquando magistri,
Fer patris ingenium, cum verbis exit in iram.

(7.)

Res age quæ prosunt: rursus vitare memento,
In quîs error inest, nec spes est certa laboris.

(8.)

Quod donare potes, gratis concede roganti;
Nam recte fecisse bonis, in parte lucrorum est.

(9.)

Quod tibi suspectum est, confestim discute, quid sit;
Namque solent, primo quæ sunt neglecta, nocere.

(10.)

Cum te detineat Veneris damnosa voluptas,
Indulgere gulæ noli, quæ ventris amica est.

(11.)

[Cum tibi proponas animalia cuncta timere,
Unum præcipio tibi plus hominem esse timendum.]

(12.)

Cum tibi prævalidæ fuerint in corpore vires,
Fac sapias: sic tu poteris vir fortis haberi.

(13.)

Auxilium a notis petito, si forte laboras;
Nec quisquam melior medicus, quam fidus amicus.

(14.)

Cum sis ipse nocens, moritur cur victima pro te?
Stultitia est morte alterius sperare salutem.

(15.)

Cum tibi vel socium, vel fidum quæris amicum,
Non tibi fortuna est hominis, sed vita, petenda.

(16.)

Utere quæsitis opibus: fuge nomen avari:
Quo tibi divitias, si semper pauper abundas?

(17.)

Si famam servare cupis, dum vivis, honestam,
Fac fugias animo, quæ sunt mala gaudia vitæ.

(18.)

Cum sapias animo, noli ridere senectam;
Nam, quicumque senet, sensus puerilis in illo est.

(19.)

Disce aliquid; nam, cum subito Fortuna recessit,
Ars remanet, vitamque hominis non deserit unquam.

(20.)

Perspicito tecum tacitus, quid quisque loquatur:
Sermo hominum mores et celat et indicat idem.

(21.)

Exerce studium, quamvis perceperis artem:
Ut cura ingenium, sic et manus adjuvat usum.

(22.)

Multum venturi ne cures tempora fati:
Non metuit mortem, qui scit contemnere vitam.

(23.)

Disce, sed a doctis: indoctos ipse doceto;
Propaganda etenim est rerum doctrina bonarum.

(24.)

Hoc bibe, quod possis, si tu vis vivere sanus:
Morbi causa mali nimia est quæcumque voluptas.

(25.)

Laudâris quodcumque palam, quodcumque probâris,
Hoc, vide, ne rursus levitatis crimine damnes.

(26.)

Tranquillis rebus, semper adversa timeto:
Rursus, in adversis, melius sperare memento.

(27.)

Discere ne cesses: curâ sapientia crescit:
Rara datur longo prudentia temporis usu.

(28.)

Parce laudato; nam, quem tu sæpe probâris,
Una dies, qualis fuerit, ostendet, amicus.

(29.)

Ne pudeat, quæ nescieris, te velle doceri:
Scire aliquid laus est; culpa est nil discere velle.

(30.)

Cum Venere et Baccho lis est, sed juncta voluptas:
Quod blandum est animo, complectere; sed fuge lites.

(31.)

Demissos animo ac tacitos vitare memento.
Quâ flumen placidum est, forsan latet altius unda.

(32.)

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,
Alterius, specta, quo sit discrimine pejor.

(33.)

Quod potes, id tenta; nam litus carpere remis
Tutius est multo, quam velum tendere in altum.

(34.)

Contra hominem justum prave contendere noli;
Semper enim Deus injustas ulciscitur iras.

(35.)

Ereptis opibus, noli mœrere dolendo:
Sed gaude potius, tibi si contingat habere.

(36.)

Est jactura gravis, quæ sunt, amittere damnis:
Sunt quædam, quæ ferre decet patienter amicum.

(37.)

Tempora longa tibi noli promittere vitæ:
Quocumque ingrederis, sequitur mors, corporis umbra.

(38.)

Thure Deum placa: vitulum sine crescat aratro:
Ne credas placare Deum, cum cæde litatur.

(39.)

Cede locum læsus Fortunæ; cede potenti:
Lædere qui potuit, prodesse aliquando valebit.

(40.)

Cum quid peccâris, castiga te ipse subinde:
Vulnera dum sanas, dolor est medicina doloris.

(41.)

Damnâris nunquam, post longum tempus, amicum.
Mutavit mores: sed pignora prima memento.

(42.)

Gratior officiis, quo sis mage carior, esto:
Ne nomen subeas, quod dicitur, officiperdi.

(43.)

Suspectus, caveas, ne sis miser omnibus horis;
Nam timidis et suspectis aptissima mors est.

(44.)

Cum servos fueris proprios mercatus in usus,
Et famulos dicas, homines tamen esse memento.

(45.)

Quamprimum rapienda tibi est occasio prima:
Ne rursus quæras, quæ jam neglexeris ante.

(46.)

Morte repentinâ noli gaudere malorum:
Felices obeunt, quorum sine crimine vita est.

(47.)

Cum tibi sit conjux, ne res et fama laboret,
Vitandum ducas inimicum nomen amicæ.

(48.)

Cum tibi contigerit studio cognoscere multa,
Fac discas multa; vita nescire doceri.

(49.)

[Miraris verbis nudis me scribere versus?
Hos brevitas sensûs fecit conjungere binos.]

CŒLII SYMPOSII

ÆNIGMATA.

Hæc quoque Symposius de carmine lusit inepto.
Sic tu, Sexte, doces; sic te deliro magistro.
Annua Saturni cum tempora festa redirent,
Perpetuo semper nobis sollennia ludo;
Post epulas lætas, post pocula dulcia mensæ,
Deliras inter vetulas, puerosque loquaces,
Cum streperet late madidæ facundia linguæ;
Tum verbosa cohors, studio sermonis inepti,
Nescio-quas passim magno de nomine nugas
Est meditata diu; sed frivola multa locuta est:
Nec mediocre fuit magni certaminis instar,
Ponere diverse, vel solvere quæque vicissim.
Ast ego, ne solus fœde tacuisse viderer,
Qui nihil attuleram mecum, quod dicere possem,
Hos versus feci subito de carmine vocis.
Insanos inter, sanum non esse necesse est.
Da veniam, lector, quod non sapit ebria Musa.

(1.) *Graphium.*

De summo planus, sed non ego planus in imo,
Versor utrimque manu, diverso et munere fungor:
Altera pars revocat, quidquid pars altera fecit.

(2.) *Arundo.*

Dulcis amica Dei, semper vicina profundis,
Suave canens Musis, nigro perfusa colore,
Nuntia sum linguæ, digitis signata magistris.

(3.) *Annulus cum Gemmâ.*

Corporis extremi non magnum pondus adhæsi:
Ingenitum dicas, ita pondere nemo gravatur:
Una tamen facies, plures habitura figuras.

(4.) *Clavis.*

Virtutes magnas de viribus affero parvis:
Pando domus clausas; iterum sed cludo patentes:
Servo domum domino; sed rursus servor ab ipso.

(5.) *Catena.*

Nexa ligor ferro, multos habitura ligatos:
Vincior ipsa prius; sed vincio vincta vicissim:
Et solvi multos, nec sum tamen ipsa soluta.

(6.) *Tegula.*

Terra mihi corpus, vires mihi præstitit ignis:
Alta domûs quæro; sedes est semper in imo;
Et me perfundit, qui me cito deserit humor.

(7.) *Fumus.*

Sunt mihi sunt lacrymæ; sed non est causa doloris.
Est iter ad cœlum; sed me gravis impedit aër:
Et, qui me genuit, sine me non nascitur ipse.

(8.) *Nebula.*

Nox ego sum facie; sed non sum nigra colore;
Inque die mediâ tenebras tamen affero mecum:
Nec mihi dant stellæ lucem, nec Cynthia lumen.

(9.) *Pluvia.*

Ex alto venio longâ delapsa ruinâ:
De cœlo cecidi medias transmissa per auras;
Sed sinus excepit, qui me simul ipse recepit.

(10.) *Glacies.*

Unda fui quondam, quod me cito credo futuram:
Nunc rigidi cœli duris connexa catenis,
Nec calcata pati possum, nec nuda teneri.

(11.) *Nix.*

Pulvis aquæ tenuis, modico cum pondere lapsus,
Sole madens, æstate fluens, in frigore siccus,
Flumina facturus, totas prius occupo terras.

(12.) *Flumen et Piscis.*

Est domus in terris, clarâ quæ voce resultat.
Ipsa domus resonat; tacitus sed non sonat hospes:
Ambo tamen currunt, hospes simul et domus unâ.

(13.) *Navis.*

Longa feror velox, formosæ filia silvæ,
Innumeris pariter comitum stipata catervis;
Curro vias multas, vestigia nulla relinquens.

(14.) *Pullus in Ovo.*

Mira tibi referam nostræ primordia vitæ:
Nondum natus eram, nec eram tum matris in alvo:
Jam posito partu, natum me nemo videbat.

(15.) *Vipera.*

Non possum nasci, si non occidero matrem.
Occidi matrem, sed me manet exitus idem.
Id mea mors patitur, quod jam mea fecit origo.

(16.) *Tinea.*

Litera me pavit, nec, quid sit litera, novi.
In libris vixi; nec sum studiosior inde.
Exedi Musas, nec adhuc tamen ipsa profeci.

(17.) *Aranea.*

Pallas me docuit texendi nôsse laborem:
Nec pepli radios poscunt, nec licia telæ.
Nulla mihi manus est; pedibus tantum omnia fiunt.

(18.) *Cochlea.*

Porto domum mecum, semper migrare parata;
Mutatoque solo, non sum miserabilis exsul:
Nam mihi concilium de cœlo nascitur ipso.

(19.) *Rana.*

Raucisonans ego sum, mediâ vocalis in undâ ;
Sed vox laude sonat, quâ se quoque laudet et ipsa :
Cumque canam semper, nullus mea carmina laudat.

(20.) *Testudo.*

Tarda gradu lento, specioso prædita dorso,
Docta quidem studio, sed sævo prædita fato :
Viva nihil dixi, quæ sic modo mortua canto.

(21.) *Talpa.*

Cæca mihi facies, atris obscura tenebris.
Nox est ipse dies, nec sol mihi cernitur ullus :
Malo tegi terrâ : sic me quoque nemo videbit.

(22.) *Formica.*

Provida sum vitæ, duro non pigra labori,
Ipsa ferens humeris securæ prævia brumæ :
Nec gero magna simul ; sed congero multa vicissim.

(23.) *Musca.*

Improba sum, fateor : quid enim gula turpe veretur ?
Frigora vitabam, quæ nunc æstate revertor :
Sed cito submoveor, falso conterrita vento.

(24.) *Gurgulio.*

Non bonus agricolis, non frugibus utilis hospes,
Non magnus formâ, non recto nomine dictus,
Non gratus Cereri, non parvam sumo saginam.

(25.) *Mus.*

Parva mihi domus est ; sed janua semper aperta.
Exiguo sumtu, furtivâ vivo saginâ.
Quod mihi nomen inest, Romæ quoque consul habebat.

(26.) *Grus.*

Litera sum cœli, pennâ perscripta volantis,
Bella cruenta gerens, volucri discrimine Martis,
Nec vereor pugnas, dum non sit longior hostis.

(27.) *Cornix.*

Vivo novem vitas, si me non Græcia fallit:
[Atraque] sum semper, nullo compulsa dolore;
Et, non irascens, ultro convicia dico.

(28.) *Vespertilio.*

Nox mihi dat nomen primo de tempore noctis.
Pluma mihi non est, cum sit mihi penna volantis:
Sed sedeo in tenebris, nec me committo diebus.

(29.) *Ericius.*

Plena domus spinis, parvi sed corporis hospes,
Incolumi dorso telis confixus acutis,
Sustinet armatas segetes habitator inermis.

(30.) *Pediculus.*

Est nova nostrarum cunctis captura ferarum,
Ut, siquid capias, id tu tibi ferre recuses;
Et, quod non capias, tecum tamen ipse reportes.

(31.) *Phœnix.*

Vita mihi mors est; morior, si cœpero nasci;
Sed prius est fatum leti, quam lucis origo:
Sic solos Manes ipsos mihi duco parentes.

(32.) *Taurus.*

Mœchus eram regis; sed lignea membra sequebar:
Et Cilicum mons sum, sed non sum nomine solo:
Et vehor in cœlis, et in ipsis ambulo terris.

(33.) *Lupus.*

Dentibus [insanis,] ego sum, qui vinco bidentes,
Sanguineas prædas quærens, victusque cruentos.
Multâ cum rabie vocem quoque tollere possum.

(34.) *Vulpes.*

Exiguum corpus, sed cor mihi corpore majus:
Sum versuta dolis, arguto callida sensu:
Et fera sum sapiens, sapiens fera siqua vocatur.

(35.) *Capra.*

Alma Jovis nutrix, longo vestita capillo,
Culmina difficili peragrans super ardua gressu,
Custodi pecoris tremulâ respondeo voce.

(36.) *Porcus.*

Setigeræ matris fecundâ natus in alvo,
Desuper ex alto virides exspecto saginas,
Nomine numen habens, si litera prima periret.

(37.) *Mula.*

Dissimilis patri, matri diversa figurâ;
Confusi generis, generi non apta propago;
Ex aliis nascor; nec quisquam nascitur ex me.

(38.) *Tigris.*

A fluvio dicor, fluvius vel dicitur ex me;
Junctaque sum vento, vento velocior ipso:
Et mihi dat ventus natos, nec quæro maritum.

(39.) *Centaurus.*

Quattuor insignis pedibus, manibusque duabus,
[Dissimilis mihi sum, quia non sum unus et unus:]
Et vehor et gradior, quia me mea corpora portant.

(40.) *Papaver.*

Grande mihi caput est; intus sunt membra minuta;
Pes unus solus, sed pes longissimus unus.
Et me somnus amat, proprio nec dormio somno.

(41.) *Malva.*

Anseris esse pedes similes mihi nolo negare:
Nec duo sunt tantum, sed plures ordine cernis:
Et tamen hos ipsos omnes ego porto supinos.

(42.) *Beta.*

Tota vocor Græce, sed non sum tota Latine:
Ante tamen mediam cauponis scripta tabernam,
In terrâ nascor, lymphâ lavor, ungor olivo.

(43.) *Cucurbita.*

Pendeo, dum nascor; rursus, dum pendeo, nascor:
Pendens commoveor ventis, et nutrior undis.
Pendula si non sim, non sum jam jamque futura.

(44.) *Cepa.*

Mordeo mordentes; ultro non mordeo quemquam:
Sed sunt mordentem multi mordere parati.
Nemo timet morsum, dentes quia non habeo ullos.

(45.) *Rosa.*

Purpura sum terræ, pulchro perfusa rubore:
Septaque, ne violer, telis defendor acutis:
O felix, longo si possem vivere fato!

(46.) *Viola.*

Magna quidem non sum, sed inest mihi maxima virtus.
Spiritus est magnus, quamvis in corpore parvo:
Nec mihi germen habet noxam, nec culpa ruborem.

(47.) *Thus.*

Dulcis odor nemoris, flammâ fumoque fatigor;
Et placet hoc Superis, medios quod mittor in ignes,
Cum mihi peccandi vitium natura negârit.

(48.) *Myrrha.*

De lacrymis, et pro lacrymis, mea cœpit origo.
Ex oculis fluxi; sed nunc ex arbore nascor;
Lætus honor frondis, tristis sed imago doloris.

(49.) *Ebur.*

Dens ego sum magnus, populis cognatus Eois:
Nunc ego per partes in corpora multa recessi.
Nec remanent vires, sed formæ gratia mansit.

(50.) *Fœnum.*

Herba fui quondam viridi de gramine terræ;
Sed, chalybis duro mollis præcisa metallo,
Mole premor propriâ, tecto conclusa sub alto.

(51.) *Molæ.*

Ambo sumus lapides; unâ sumus; ambo jacemus:
Quam piger est unus, tantum non segnis it alter:
Hic manet immotus; non desinit ille moveri.

(52.) *Farina.*

Inter saxa fui, quæ me contrita premebant:
Vix tamen effugi totis collisa medullis:
Et nunc forma mihi minor est, sed copia major.

(53.) *Vitis.*

Nolo toro jungi, quamvis placet esse maritam.
Nolo virum thalamo: per me mea nata propago est:
Nolo sepulcra pati; scio me submergere terræ.

(54.) *Hamus.*

Exiguum corpus ferri mucronis adunci,
Fallaces escas medio circumfero fluctu:
Blandior ut noceam, morti præmitto saginam.

(55.) *Acus.*

Longa, sed exilis, tenui producta metallo,
Mollia duco levi comitantia vincula ferro,
Et faciem læsis, et nexum reddo solutis.

(56.) *Caliga.*

Major eram longe quondam, dum vita manebat.
At nunc exanimis, lacerata, ligata, revulsa,
Dedita sum terræ: tumulo sed condita non sum.

(57.) *Clavus.*

In caput ingredior, quia de pede pendeo solo:
Vertice tango solum, capitis vestigia signo:
Sed multi comites casum patiuntur eumdem.

(58.) *Capillus.*

Findere me nulli possunt, præcidere multi.
Sed sum versicolor, albus quandoque futurus.
Malo manere niger; minus ultima fata verebor.

(59.) *Pila.*

Non sum cincta comis, et non sum comta capillis:
Intus enim crines mihi sunt, quos non videt ullus.
Meque manus mittunt, manibusque remittor in auras.

(60.) *Serra.*

Dentibus innumeris toto sum corpore plena;
Frondicomam sobolem morsu depascor acuto.
Mando tamen frustra, quia respuo præmia dentis.

(61.) *Ancora.*

Mucro mihi geminus ferro conjungitur uno.
Cum vento luctor; cum gurgite pugno profundi.
Scrutor aquas medias; ipsas quoque mordeo terras.

(62.) *Pons.*

Stat nemus in lymphis; stat in alto gurgite silva;
Et manet in mediis undis immobile robur:
Terra tamen mittit, quod terræ munera præstat.

(63.) *Spongia.*

Ipsa gravis non sum; sed aquæ mihi pondus inhæret:
Viscera tota tument patulis diffusa cavernis.
Intus lympha latet; sed non se sponte profundit.

(64.) *Tridens.*

Tres mihi sunt dentes, quos unus continet ordo;
Unus præterea dens est et solus in imo.
Meque tenet numen, ventus timet, æquora curant.

(65.) *Sagitta.*

Septa gravi ferro, levibus circumdata pennis,
Aëra per medium volucri contendo meatu;
Missaque discedens, nullo mittente, revertor.

N 2

(66.) *Flagellum.*

De pecudis dorso, pecudes ego terreo cunctas,
Obsequium reddens memoratâ lege doloris.
Nec volo contemni, sed contra nolo nocere.

(67.) *Laterna.*

Cornibus apta cavis, tereti pellucida vitro,
Lumen habens intus divini sideris instar,
Noctibus in mediis faciem non perdo dierum.

(68.) *Specular.*

Perspicior penitus, nec luminis arceo visus,
Transmittens oculos intra mea membra meantes.
Nec me transit hiems ; sed sol tamen emicat in me.

(69.) *Speculum.*

Nulla mihi certa est, nulla est peregrina, figura ;
Fulgor inest intus, radianti luce coruscus,
Qui nihil ostendit, nisi siquid viderit ante.

(70.) *Clepsydra.*

Lex bona dicendi, lex sum quoque dura tacendi,
Jus avidæ linguæ, finis sine fine loquendi,
Ipsa fluens dum verba fluunt, ut lingua quiescat.

(71.) *Puteus.*

Mersa procul terris in cæspite lympha profundo,
Non nisi perfossis possum procedere rimis ;
Et trahor ad superos alieno ducta labore.

(72.) *Tubus.*

Truncum terra tegit ; latitant in cæspite lymphæ ;
Alveus est modicus, qui ripas non habet ullas :
In ligno vehitur medio, quod ligna vehebat.

(73.) *Follis.*

Non ego continuo morior, cum spiritus exit :
Nam redit assidue, quamvis et sæpe recedat :
Et mihi nunc magna est animæ, nunc nulla, facultas.

(74.) *Lapis.*

[Deucalion] ego sum crudelior hospes in undâ,
Affinis terræ, sed longe durior illâ.
Litera decedat, volucris quoque nomen habebo.

(75.) *Calx.*

Evasi flammas; ignis tormenta profugi;
Ipsa medela meo pugnat contraria fato.
Frigesco lymphis, calidis incendor ab undis.

(76.) *Silex.*

Semper inest in me, sed raro cernitur, ignis.
Intus enim latitat; sed solos prodit ad ictus.
Nec lignis, ut vivat, eget, nec, ut occidat, undis.

(77.) *Rotæ, seu Quadriga.*

Quattuor æquales currunt ex arte sorores.
Sic quasi certantes, cum sit labor omnibus unus;
Et prope sunt pariter, nec se contingere possunt.

(78.) *Scopa.*

In silvis genita, et laqueo connexa tenaci,
Juncta solo plano, manibus compressa duabus,
Ducor ubique sequens; et me quoque cuncta sequuntur.

(79.) *Tintinnabulum.*

Ære rigens curvo, patulum componor in orbem.
Mobilis est intus linguæ crepitantis imago.
Non resonat positus; motus quoque sæpe resultat.

(80.) *Lagena.*

Mater erat Tellus; genitor fuit ipse Prometheus;
Auriculæque regunt, redimitæ ventre cavato.
[Dum cecidi infelix, mater mea me ante divisit.]

(81.) *Conditum.*

Tres olim fuimus, qui nomine jungimur uno.
Ex tribus est unus; tres commiscentur in uno.
Quisque bonus per se; melior qui continet omnes.

(82.) *Vinum conversum in Acetum.*

Sublatum nihil est, nihil est extrinsecus auctum.
Quod fueram, non sum: cœpi, quod non erat, esse.
Nec tamen inveni quidquid prius ipse reliqui.

(83.) *Malum.*

Est mihi nomen ovis, contentio magna Dearum,
Fraus juvenis functi; multarum cura sororum;
Exscidium Trojæ; quæ bella cruenta peregi.

(84.) *Perna.*

Nobile duco genus magni de gente Catonis:
Una mihi soror est, plures licet esse putentur.
De fumo facies mihi, de mare gustus inhæsit.

(85.) *Malleus.*

Non ego de toto mihi corpore vindico vires;
Sed capitis pugnâ nulli certare recuso.
Grande mihi caput est; totum quoque pondus in illo est.

(86.) *Pistillus.*

Contero cuncta simul virtutis robore magno.
Una mihi cervix, capitum sed forma duorum.
Pro pedibus caput est. Nam cætera corpora non sunt.

(87.) *Strigilis.*

Rupea, curva, capax, alienis humida guttis,
Luminibus falsis, auri mentita colorem,
Dedita sudori, modico succumbo labori.

(88.) *Balneum.*

Per totas ædes innoxius introit ignis.
Est calor in medio magnus, quem nemo veretur.
Non est nuda domus; sed nudus convenit hospes.

(89.) *Tessera.*

Dedita sum semper voto non certa futuro.
Jactor in ancipites variâ vertigine casus:
Non ego mœsta malis, non rebus læta secundis.

(90.) *Pecunia.*

Terra fui primum, latebris abscondita diris.
Nunc aliud pretium flammæ nomenque dederun.
Nec jam terra vocor, licet ex me terra paretur.

(91.) *Mulier Gemellipara.*

Plus ego sustinui quam corpus debuit unum.
Tres animas habui, quas omnes intus habebam.
Discessêre duæ; sed tertia pæne secuta est.

(92.) *Eques Podagricus.*

Bellipotens olim sævis metuendus in armis,
Sexque pedes habui, quod nunquam nemo negavit.
Nunc mihi vix duo sunt; inopem me copia fecit.

(93.) *Luscus Allium vendens.*

Cernere jam fas est, quod vix tibi credere fas est.
Unus inest oculus, capitum sed millia multa.
Qui, quod habet, vendit, quod non habet, unde parabit?

(94.) *Funambulus.*

Inter luciferum cœlum terrasque jacentes,
Aëra per medium doctâ meat arte viator.
Semita sed brevis est, pedibus nec sufficit ipsis.

(95.) *Umbra.*

Insidias nullas vereor de fraude latentis:
Nam Deus attribuit nobis hæc munera formæ,
Quod me nemo movet, nisi qui prius ipse movetur

(96.) *Echo.*

Virgo modesta sacri legem bene servo pudoris :
Ore procax non sum, nec sum temeraria linguâ :
Ultro nolo loqui, sed do responsa loquenti.

(97.) *Somnus.*

Sponte meâ veniens, varias ostendo figuras.
Fingo metus varios, nullo discrimine veri :
Sed me nemo videt, nisi qui sua lumina claudit.

(98.) *Monimentum.*

Nomen habens hominis, post ultima fata remansi.
Nomen inane manet ; sed dulcis vita profugit.
Vita tamen superest. morti post tempora vitæ.

(99.) *Scálæ.*

Nos sumus, ad cœlum quæ scandimus alta petentes,
Concordi fabricâ quas unus continet ordo :
Ut simul hærentes per nos comitentur ad auras.

(100.)

De VIII tollas VII, et remanent VI.

Nunc mihi jam credes, fieri quod posse negatur.
Octo tenes manibus ; sed, me monstrante magistro,
Sublatis septem, reliqui tibi sex remanebunt.

FINIS.

EXCUDIT T. DAVISON, LONDINI.
Calendis Januariis, A. C. 1823.